

บทที่ 4

ศักยภาพของคฤภะฮวันศุภร์เพื่อพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

การศึกษาเรื่องศักยภาพคฤภะฮวันศุภร์เพื่อพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากเอกสารและจากการสอบถามบรรดาเคาะฎิบและผู้ฟังคฤภะฮวันศุภร์ พอสรุปได้ 3 ประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

4.1 ศักยภาพของคฤภะฮวันศุภร์เพื่อพัฒนาสังคม

เนื้อหาคฤภะฮวันศุภร์ที่ถูกนำเสนอในแต่ละสัปดาห์มีนัยของการพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ แต่เห็นได้ชัดในเรื่องการพัฒนาด้านความรู้และเสริมสร้างการมีคุณธรรม อีกทั้งเป็นการปรับทัศนคติ เสริมสร้างให้ผู้ฟังเกิดจุดประกายในการบำเพ็ญต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ในการดำเนินชีวิต ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1.1 ศักยภาพของคฤภะฮวันศุภร์เพื่อพัฒนาสังคมด้านความรู้

บรรดาเคาะฎิบต่างมุ่งมั่นด้วยความตั้งใจในการนำเสนอคฤภะฮวันศุภร์เพื่อเสริมสร้างให้สังคมเกิดการพัฒนาด้านความรู้ ความเข้าใจ ตั้งใจอย่างแน่วแน่ที่จะเชิญชวนมวลชนที่รวมตัวในมัสญิด เข้าใจอิสลามที่มาจากหลักคำสอนของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และเราะซูลุลลอฮ์ ﷺ ซึ่งโอกาสการเชิญชวนด้วยการนำเสนอความรู้ความเข้าใจในรูปแบบดังกล่าวย่อมหาได้ไม่ถ้อยนักหากไม่ถือโอกาสในขณะนำเสนอคฤภะฮวันศุภร์

ทุกครั้งก่อนนำเสนอคฤภะฮวันศุภร์ เคาะฎิบที่ประสบความสำเร็จในการนำเสนอมักจะคัดสรรหัวข้อและเนื้อหาสำคัญที่เกิดขึ้นในรอบสัปดาห์ที่สังคมให้ความสนใจอยากได้คำตอบหรือสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนที่สามารถนำเสนอในรูปแบบความเรียงด้วยประโยคที่เข้าใจง่าย เสริมด้วยหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลฮะดีษ คำพูดของบรรพชนรุ่นอิสสะลัฟ คำวินิจฉัยจากบรรดาอุละมาอ์ และข้อชี้แนะ โดยเน้นเนื้อหาให้เป็นความรู้แก่ผู้ฟังเป็นหลัก

ความรู้ที่เคาะฎิบนำเสนอในคฤภะฮวันศุภร์เป็นความรู้ที่น่าเชื่อถือและสามารถอ้างอิงทางวิชาการได้ โดยอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลอย่างถูกต้องตามหลักการวิชาการ อาทิ อ้างอิงจากตำรา อรรถาธิบายอัลกุรอาน ชื่อผู้แต่ง เล่มและหน้า เช่นเดียวกับอัลฮะดีษที่มีการระบุผู้เล่า ผู้บันทึก ระดับความถูกต้องและความน่าเชื่อถือ และอ้างอิงหนังสืออื่นๆ ที่ได้กล่าวขานแนะนำเสนอคฤภะฮวันศุภร์เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความมั่นใจและเป็นที่น่าเชื่อถือ

การเรียบเรียงเนื้อหาคฤภะฮวันศุภร์เป็นการเรียงตามลำดับตั้งแต่เริ่มต้นด้วยอรัมพบทจนถึงการสรุปผลที่เป็นบทเรียนแก่ผู้ฟัง โดยนำเสนอเป็นลำดับหรือเป็นข้อ หรือเรียงเป็นความเรียงที่กะทัดรัดกลายเป็นองค์ความรู้ที่สามารถให้ความเข้าใจแก่ผู้ฟังและนำไปสู่การบำเพ็ญต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ อย่างแท้จริง ทุกวรรคตอนในคฤภะฮวันศุภร์มีการเสริมด้วยคุณธรรมและข้อคิดที่ทำให้ผู้ฟังได้รับความรู้ ตลอดจนมีการเสนอทัศนคติเพื่อให้ผู้ฟังสามารถคิดวิเคราะห์ไปพร้อมกับเคาะฎิบซึ่งทำให้

คุณบะฮฺกลายเป็นเวทีของการจุดประกายความคิดแก่ผู้ฟัง ('Abd al-Ghaniyy Ahmad Jabr Muzhir,1422 : 13-14 ; al-Washli,1990 : 39-43)

ข้อเสนอจากการสอบถามเคาะฎิบและผู้ฟังคุณบะฮฺในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งสองฝ่ายเห็นว่าคุณบะฮฺมีส่วนในการพัฒนาสังคมด้านความรู้ด้วยปัจจัย 2 ประการสำคัญคือ

ก. คุณบะฮฺวันศุกร์เต็มไปด้วยเนื้อหาที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง มีการอ่านละหมาดจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลฮะดีษ คำกล่าวของบรรดาเศาะฮาบะฮฺ ﷺ ที่ศนของบรรดาอุละมาอ์ ..ละความรู้ต่างๆ ที่ถูกหยิบยกเป็นหลักฐานในการนำเสนอด้วยการอ้างอิงแหล่งที่มาของหลักฐานอย่างชัดเจน เมื่อมีการบริหารจัดการคุณบะฮฺในรูปแบบการบันทึกก็จะกลายเป็นการอ้างอิงด้านวิชาการได้

ข. การบริหารจัดการเรื่องคุณบะฮฺวันศุกร์ควรจัดให้เป็นรูปธรรมโดยให้มีคุณบะฮฺที่มาตรฐานที่สามารถอ้างอิงได้ เป็นวิชาการ เป็นแหล่งข้อมูลที่สามารถอ้างอิงทางวิชาการได้และเป็นเนื้อหาที่ทุกคนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ

4.1.2 ศักยภาพของคุณบะฮฺวันศุกร์เพื่อพัฒนาสังคมด้านคุณธรรมนำชีวิต

คุณบะฮฺวันศุกร์เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างสังคมคุณธรรมในการดำเนินชีวิต ทั้งเคาะฎิบและผู้ฟังจะนำผลจากการเข้าใจไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดการยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ในการดำเนินชีวิตสู่การมีคุณธรรม เมื่อคุณบะฮฺถูกเตรียมไว้เพื่อนำเสนออันมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักคุณธรรมในศาสนา การแนะนำ การตักเตือนเพื่อให้ดำรงชีวิตตามพระประสงค์ของพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ สุนนะฮฺของท่านเราะสูลุลลอฮ์ ﷺ มีจรรยาบรรณที่งดงาม ห่างไกลจากสิ่งชั่วร้าย เยี่ยงหลายแสดงถึงการวิสัยทัศน์ของเคาะฎิบที่จะมอบสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง และผู้ฟังก็พร้อมใจที่จะตอบรับเนื้อหาที่ถูกนำเสนอไปใช้ให้เกิดผลดีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม ตลอดจนเผยแพร่สิ่งที่ตนรู้แก่ผู้อื่นเมื่อมีโอกาส

คุณธรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาสังคมเกิดขึ้นจากการมีการตักวาหรือการยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ที่ได้มาจากการศึกษา การเข้าใจ และการปฏิบัติเป็นประจำจนเกิดการเกรงกลัวต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ อีกทั้งได้รับการตลบันดาลใจในการตอบรับทางนอฮิตายะฮฺจากพระองค์จนรู้สึกรักที่จะปฏิบัติอิบาตะฮฺและดำรงชีวิตที่ตรงตามบทบัญญัติศาสนาทุกประการ (Tawfiq Yūsuf al-Wā'it, 1999 : 21-25 ;) ซึ่งในเรื่องนี้ มีคำกล่าวของท่านอุมร์ เบน อัลค็อฏฏอบ ﷺ ได้กล่าวว่า

((لَا يَبْلُغُ الْعَبْدُ حَقِيقَةَ التَّقْوَى حَتَّى يَدْعَ مَا حَاكَ فِي الصُّدْرِ))

(أخرجه مسلم ، 2005 : 881)

ความว่า บ่าวคนหนึ่งจะไม่บรรลุความแน่นแท้ของการตักวาจนกว่าเขาจะละทิ้งสิ่งที่ลี้ลับในหัวใจ

(บันทึกโดย al-Bukhāriy,2005 : บทที่ 1)

การพัฒนาสังคมด้วยคุณธรรมนำชีวิตที่ได้จากการฟังคุณบะฮฺย่อมเป็นจุดเริ่มต้นของการเป็นคนดี มีคุณธรรม เห็นสัจธรรม มีความบริสุทธิ์ใจในทุกการงาน ดังที่ท่านนบี ﷺ ได้กล่าว

เกี่ยวกับการตักวาว่า "การตักวาอยู่ที่นี้" และชี้ที่หน้าอกของท่านถึงสามครั้ง (บันทึกโดย Muslim ,2005 : ส่วนหนึ่งจากฮะดีษ 2564) ซึ่งในเรื่องการพัฒนาสังคมที่ได้มาจากคุณบะฮฺวันศูร์นั้นสามารถนำสังคมสู่การมีคุณธรรม เห็นได้จากข้อเสนอจากการสอบถามเคาะฎิบและผู้ฟังคุณบะฮฺวันศูร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เห็นว่าคุณบะฮฺวันศูร์มีส่วนในการพัฒนาสังคมด้านคุณธรรมด้วยปัจจัย 3 ประการสำคัญคือ

ก. เคาะฎิบทุกคนปรารถนาที่จะถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจที่อาจเป็นประโยชน์สองทางแก่ผู้ฟังในการตัดสินใจเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยเฉพาะการพัฒนาสังคมด้วยความรู้ ความ "เข้าใจสู่การเป็นคนมีคุณธรรมที่สามารถพัฒนาตนเองและสังคมสู่ความรุ่งเรือง

ข. ผู้นำสังคมทุกระดับที่ร่วมละหมาดวันศูร์อาจได้รับข้อคิดดีๆ จากการฟังคุณบะฮฺวันศูร์ที่มีผลต่อการตัดสินใจ อาจนำข้อคิดดังกล่าวไปพิจารณาเพื่อให้เกิดโครงการต่างๆ สู่การพัฒนาชุมชนและสังคมในหลายด้านจนกลายเป็นนโยบายการวางแผนและกำหนดโครงการต่างๆ ที่ทำให้ชุมชนรุ่งเรืองและพัฒนา

ค. สังคมจะเปลี่ยนแปลงได้ก็ต่อเมื่อมีผู้นำที่เข้าใจและให้การสนับสนุนกิจการบริหารสังคมและกิจการศาสนาควบคู่กัน คนส่วนใหญ่มักให้การสนับสนุนกับนโยบายของผู้นำซึ่งสิ่งเหล่านั้นอาจจะได้รับการฟังคุณบะฮฺวันศูร์ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมในทางที่ดี

4.2 ศักยภาพของคุณบะฮฺวันศูร์เพื่อพัฒนาสังคมในทัศนะของบรรดาเคาะฎิบ

การพัฒนาสังคมที่ได้จากนำเสนอและฟังคุณบะฮฺวันศูร์เป็นสิ่งที่เป็นประโยชน์ เคาะฎิบและผู้ฟัง บรรดาเคาะฎิบภูมิใจที่ได้นำเสนอเนื้อหาคุณบะฮฺวันศูร์ที่มีค่ายิ่งแก่ผู้ฟัง ส่วนผู้ฟังรู้สึกคุณค่าที่ได้รับความรู้และเกิดจิตสำนึกอย่างแท้จริงในช่วงเวลาอันจำกัดเสมือนเป็นการจุดประกายความคิดและเป็นการสร้างกำลังใจในการเผชิญกับอนาคต

เมื่อคุณบะฮฺวันศูร์มีศักยภาพในการพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสอบถามบรรดาเคาะฎิบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งประโยคต่อไปนี้ เป็นข้อเสนอแนะเกี่ยวกับศักยภาพของคุณบะฮฺวันศูร์ต่อการพัฒนาสังคม โดยเลือกทัศนะและข้อเสนอแนะต่างๆ ดังต่อไปนี้

4.2.1 ศักยภาพของคุณบะฮฺวันศูร์เพื่อพัฒนาสังคมในทัศนะของบรรดาเคาะฎิบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

บรรดาเคาะฎิบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของคุณบะฮฺวันศูร์เพื่อพัฒนาสังคม ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทข้อเสนอเป็น 5 หมวดพร้อมกับรายละเอียดพอสรุปดังต่อไปนี้

4.2.1.1 หมวดที่ 1 คุณบะฮฺวันศูร์เป็นศาสตร์ที่มีชีวิต

ก. คุณบะฮฺวันศูร์เป็นการนำเสนอเนื้อหาที่ยิ่งใหญ่ สำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่หาได้ไม่มากนัก ผู้ร่วมละหมาดทุกคนจะรวมตัวที่มีสติด้วยจิตสำนึกในหน้าที่ที่ต้องฟังคุณบะฮฺวันศูร์อย่างพร้อมเพรียงกัน เมื่อได้รับความรู้จากคุณบะฮฺวันศูร์แล้วจะนำไปเผยแพร่แก่ผู้อื่นโดยเฉพาะครอบครัวตามอัธยาศัยของแต่ละคนถึงแม้เพียงไม่กี่ประโยคก็ตาม

ข. เนื้อหาคุณบะฮฺเต็มไปด้วยการตักเตือน ข้อชี้แนะ เชิญชวน เป็นองค์ความรู้ในรูปการนำเสนอแบบความเรียงที่พร้อมจะให้ทุกคนรับฟังและประโยชน์ การนำเสนอเนื้อหาไม่เจาะจงเฉพาะตัวบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งแต่เป็นการแนะนำแก่ทุกคนที่ร่วมฟังเพื่อนำเนื้อหาที่ได้จากการฟังไปใช้ให้เกิดการยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ และมีจุดหมายในการดำเนินชีวิต

ค. บรรยากาศการนำเสนอและการฟังคุณบะฮฺเต็มไปด้วยความเมตตาจากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ เพราะคุณบะฮฺเกิดขึ้นในมัสญิดที่เต็มไปด้วยความเป็นสิริมงคลด้วยการอิติกาฟและรำลึกถึงพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ และประกอบอบิดาอะฮฺที่หลากหลายทั้งก่อนคุณบะฮฺ ขณะคุณบะฮฺ และหลังจากละหมาดวันศุกร์ เป็นศาสตร์ที่มีชีวิต เป็นปัจจัยในการพัฒนาสังคมให้รุ่งเรืองด้วยศาสตร์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ ส่งเสริมให้มีหลักศรัทธา ปฏิบัติศาสนกิจที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม วัฒนธรรม มีจรรยาบรรณที่งดงาม พัฒนาสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง

ง. เนื้อหาคุณบะฮฺจะเป็นองค์ความรู้ที่ถูกกระจายในสังคมหากมีการบริหารจัดการอย่างถูกต้องทั้งในรูปหนังสือ ตำรา สื่อเสียงและภาพเพื่อให้ผู้สนใจทั่วไปสามารถอ่านและติดตามย้อนหลังได้อย่างสะดวก และเป็นการเพิ่มพูนผลบุญแก่เคาะฎิบและผู้มีส่วนในการเผยแพร่ความดีงามตลอดกาลนาน

จ. คุณบะฮฺวันศุกร์เป็นข้อมูลที่ถูกบันทึกหากเคาะฎิบรวบรวมเนื้อหาที่เป็นวิชาการที่สามารถอ้างอิงได้ ทั้งในเรื่องอรรถาธิบายอัลกุรอาน อัลฮะดีษ คำพูดของบรรดาเศาะฮาบะฮฺ รัฎฎะฮฺ กลอน ประโยคคำพูดของนักปราชญ์ ฆานวักกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยการอ้างแหล่งที่มาของข้อมูล

ฉ. คุณบะฮฺวันศุกร์เป็นสื่อการถ่ายทอดความรู้และศาสตร์ร่วมสมัยระหว่างเคาะฎิบกับผู้ฟังด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่ถูกคัดเลือกในรูปของการแถลง แจ้งให้ทราบ สอนให้เข้าใจ สั่งเสียให้ปฏิบัติ ตักเตือนให้ห่างไกล ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่มีความหมายแก่ทุกฝ่าย

ช. คุณบะฮฺวันศุกร์เป็นการสื่อสารที่มีผลโดยตรงระหว่างเคาะฎิบกับผู้ฟังมากกว่าการอ่านจากหนังสือหรือฟังเสียงเพียงอย่างเดียว หากเคาะฎิบนำเสนอเนื้อหาที่ผู้ฟังประทับใจอาจเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ผู้ฟังรู้สึกคล้อยตามและปรารถนาที่จะนำสิ่งที่ได้รับจากคุณบะฮฺไปปฏิบัติในชีวิต

ซ. การถ่ายทอดเนื้อหาคุณบะฮฺโดยตรงแก่ผู้ฟังที่ตั้งใจฟังในมัสญิดเป็นการถ่ายทอดท่ามกลางบรรยากาศที่สงบนิ่งและการตั้งใจฟังอาจทำให้ผู้ฟังรู้สึกคล้อยตามเคาะฎิบด้วยอิริยาบถต่างๆ ทั้งเสียง อารมณ์ ความรู้สึก และจุดประกายเพื่อให้ผู้ฟังเกิดกระบวนการคิด

ฌ. สาระสำคัญของคุณบะฮฺวันศุกร์ไม่ได้อยู่ที่การตักเตือนให้ทุกคนยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ เพียงอย่างเดียวแต่รวมถึงเนื้อหาที่เน้นให้ผู้ฟังได้เข้าใจสาระสำคัญที่ถูกนำเสนอ และสามารถสรุปผลที่ได้จากการฟังคุณบะฮฺแต่ละครั้ง

ฎ. คุณบะฮฺวันศุกร์เป็นอมตะวาจาที่เคาะฎิบควรศึกษาจากคุณบะฮฺที่ท่านนบี ﷺ ได้นำเสนอแก่บรรดาเศาะฮาบะฮฺ รัฎฎะฮฺ คุณบะฮฺในสมัยบรรดาเคาะลีฟะฮฺผู้ทรงคุณธรรม รัฎฎะฮฺ และคุณบะฮฺที่นำเสนอโดยบรรดาอุละมาอ์ทุกยุคสมัย เนื้อหาของคุณบะฮฺเต็มไปด้วยศาสตร์และความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อชนรุ่นหลังเป็นอย่างยิ่ง เคาะฎิบควรศึกษาค้นคว้าก่อนนำเสนอคุณบะฮฺและเสริมด้วยเนื้อหาที่เห็นเหมาะสมกับสภาพของแต่ละชุมชน

ฎ. คุฏบะฮ์เป็นเนื้อหาที่คนทั่วโลกสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยไม่จำกัดภาษา วัฒนธรรม และสภาพความเป็นอยู่ เพราะคุฏบะฮ์เป็นเนื้อหาที่ถูกเรียบเรียงเป็นกลางในรูปแบบข้อ ชี้แนะและการตักเตือน เหมาะกับทุกสภาวะ ผู้ติดตามสามารถทบทวนและนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ทั้งทางการและไม่เป็นทางการ

ฏ. เคาะฎิบควรมีความรู้ศาสนาและความรู้ทั่วไป ศึกษาศาสตร์ต่าง ๆ อย่าง ต่อเนื่อง ทันเหตุการณ์ร่วมสมัย มีทักษะในการนำเสนอคุฏบะฮ์ สามารถนำเสนอคุฏบะฮ์ให้ผู้ฟัง ประทับใจและปรารถนาที่จะติดตามเรื่อย ๆ

ฐ. เตรียมเนื้อหาคุฏบะฮ์ที่เหมาะสมกับสภาพผู้ร่วมละหมาดที่มีทุกวัยในชุมชน เหมาะเวลาการนำเสนอ และโอกาสที่ทำได้ยาก เรียบเรียงเนื้อหาด้วยประโยคคำพูดที่ผู้ฟังเข้าใจง่าย อาจเสริมด้วยประโยคอื่นที่มีความหมายเดียวกันเพื่อให้ผู้ฟังเข้าใจและคิดคล้อยตามไปด้วย

ฑ. ในการนำเสนอคุฏบะฮ์ เคาะฎิบควรเน้นเรื่องสำคัญที่สุดในรอบสัปดาห์ที่เห็น ว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังถึงแม้การตักเตือนด้วยการยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และยึดมั่นกับ อัสสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ เป็นสิ่งจำเป็นที่สุดในการนำเสนอคุฏบะฮ์ก็ตาม

4.2.1.2 หมวดที่ 2 คุฏบะฮ์วันศุกร์เป็นส่วนหนึ่งของการตะอวะฮ์

ก. คุฏบะฮ์วันศุกร์เป็นการตะอวะฮ์มวลชนจำนวนมากที่ร่วมละหมาดวันศุกร์ทุก สัปดาห์ เคาะฎิบควรถือโอกาสเชิญชวนผู้ให้อยู่ในแนวทางที่เที่ยงตรงด้วยการศรัทธาต่อพระองค์ อัลลอฮ์ ﷻ ยึดมั่นกับอัสสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ ปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ศึกษาหาความรู้ที่เป็น ประโยชน์ในการดำรงชีวิต

ข. เคาะฎิบควรให้ความสำคัญแก่ผู้ฟังด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ทั้ง เรื่องความรู้เกี่ยวกับศาสนาและวิถีดำเนินชีวิต ควบคู่กับการชี้แนะ การตักเตือน การนำเสนอปัญหา และทางออกที่มาจากหลักคำสอนศาสนา

ค. เชิญชวนผู้ฟังให้ปฏิบัติความดี ห่างไกลจากสิ่งชั่วร้าย มีคุณธรรมจริยธรรมที่ดี งาม ยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และปฏิบัติตามแบบอย่างที่ดีที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ

ง. ศึกษาวิธีการนำเสนอคุฏบะฮ์ของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ มาใช้ในตะอวะฮ์บรรดา เคาเศฮาเบฮ์ ﷺ ที่รวมตัวในมัสญิดด้วยถ้อยประโยคที่นุ่มนวล น่าสนใจ และดึงดูด ตลอดจนศึกษา เนื้อหาคุฏบะฮ์จากหนังสือและตำราต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการนำเสนอเนื้อหาที่ผู้ฟังอาจได้รับ ประโยชน์

4.2.1.3 หมวดที่ 3 เคาะฎิบเป็นที่พึ่งทางใจและเป็นนักพัฒนาสังคม

ก. เคาะฎิบต้องเป็นด้ายดีโดยสายเลือด เห็นว่าคุฏบะฮ์เป็นโอกาสในการนำเสนอ เนื้อหาและข้อคิดที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังเป็นอย่างยิ่งด้วยการเชิญชวนให้ทุกคนเป็นบ่าวที่ดีของ พระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ดังที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้นำเสนอคุฏบะฮ์วันศุกร์แก่บรรดาเคาเศฮาเบฮ์ ﷺ ด้วยความจริงจังและจริงจัง ตักเตือนให้ทุกคนหวนสู่หนทางอันเที่ยงตรง

ข. เคาะฎิบควรมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ ปฏิบัติตนในหลักการศาสนา วาจาและ ปฏิบัติเป็นกิจจะลักษณะที่เสมอต้นเสมอปลาย

ค. คุฏบะฮฺควรให้มีเครือข่ายเคาะฎิบที่สามารถโยงใยหัวข้อและเนื้อหาที่ควรนำเสนอในคุฏบะฮฺ อาจนำเสนอเนื้อหาเดียวกันในคุฏบะฮฺแรกแต่นำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องในแต่ละชุมชนในคุฏบะฮฺที่สองเพื่อให้ผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ที่ได้ก็ตามสามารถรับทราบเนื้อหาคุฏบะฮฺเป็นมาตรฐานเดียวกัน

ง. ทูกมัสนัดควรมีแผนพัฒนาชุมชนด้วยกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะการเรียนรู้และการศึกษาที่ต้องเด่นกว่าเรื่องอื่น โดยเฉพาะการให้ข้อคิดแก่ผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ในแต่ละสัปดาห์ที่อาจเป็นจุดประกายในการพัฒนาปัจเจกบุคคลและชุมชนสู่ความก้าวหน้าทั้งเรื่องโลกดุนยาและอาคิเราะฮฺ

จ. เคาะฎิบทุกคนควรศึกษาวิธีการนำเสนอคุฏบะฮฺที่มีผลต่อการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องด้วยการวางแผนล่วงหน้าในแต่ละสัปดาห์ เตรียมหัวข้อ เนื้อหาที่จะนำเสนอ เสริมเนื้อหาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแต่ละสัปดาห์เพื่อให้ชุมชนทันต่อเหตุการณ์ ด้วยการแบ่งคุฏบะฮฺแรกเป็นการให้คำแนะนำเรื่องศาสนาและวิถีชีวิต ส่วนคุฏบะฮฺที่สองควรเสริมเนื้อหาเหตุการณ์ปัจจุบัน

ฉ. เคาะฎิบได้ปฏิบัติหน้าที่ในฐานะผู้นำเสนอคุฏบะฮฺ แต่ผู้ร่วมละหมาดมีสิทธิในการเสนอข้อคิดเห็นเพื่อให้คุฏบะฮฺได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยการรับข้อคิดเห็นผ่านตู้รับความคิดเห็นหรือเสนอโดยตรงต่อคณะกรรมการบริหารมัสนัด

4.2.1.4 หมวดที่ 4 การบริหารจัดการคุฏบะฮฺวันศุกร์ให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิผล

ก. มัสญิดควรจัดการบริหารเรื่องคุฏบะฮฺให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ทูกมัสนัดให้มีการจัดเวร กำหนดหัวข้อเรื่อง เชิญเคาะฎิบจากภายนอกตามเวลาที่เห็นเหมาะสม

ข. ประเมินคุณภาพของผู้นำเสนอคุฏบะฮฺอย่างต่อเนื่อง โดยให้แบบสอบถามแก่ผู้ร่วมละหมาดประเมินความพึงพอใจของการนำเสนอคุฏบะฮฺทุกสัปดาห์ และนำผลดังกล่าวแจ้งแก่ผู้บริหารมัสนัดเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ค. การบริหารจัดการคุฏบะฮฺวันศุกร์ควรจัดในรูปแบบการสลับกันระหว่างอิหม่าม เคาะฎิบ บิหลัน กรรมการมัสนัด ผู้รู้ในชุมชน และเชิญบุคคลภายนอกตามความเหมาะสม เพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้มีส่วนในการนำเสนอเนื้อหาที่ไม่ซ้ำและอาจมีข้อคิดดีๆ ด้วยการจัดตารางเวรคุฏบะฮฺตลอดทั้งปีเพื่อให้บุคคลดังกล่าวได้เตรียมตัวล่วงหน้าทุกครั้งก่อนขึ้นมิมบัรคุฏบะฮฺ

ง. การบริหารจัดการคุฏบะฮฺในรูปแบบหมุนเวียนระหว่างมัสนัดในเครือข่ายเดียวกันเพื่อให้ผู้ฟังได้รับข้อคิดและเนื้อหาที่ไม่ซ้ำกัน โดยให้มัสนัดในเครือข่ายจัดเวรผู้ที่มีทักษะการนำเสนอคุฏบะฮฺหมุนเวียนกัน หรืออาจเชิญบุคคลภายนอกนำเสนอคุฏบะฮฺพร้อมจัดเวรที่บรรยายในบางโอกาสเพื่อให้คนในชุมชนได้เปลี่ยนบรรยากาศการฟังคุฏบะฮฺจากเคาะฎิบหลายคนในรอบเดือน

จ. จัดเตรียมแบบประเมินผลคุฏบะฮฺวันศุกร์ทุกสัปดาห์ให้ผู้ฟังบางคนได้ประเมินการนำเสนอคุฏบะฮฺ ทั้งนี้เพื่อให้กรรมการบริหารมัสนัดได้นำผลการประเมินดังกล่าวพิจารณาในการวางแผนการบริหารจัดการคุฏบะฮฺในโอกาสต่อไป อีกทั้งอาจได้รับข้อเสนอแนะจากผู้ฟังในการพิจารณาตัดสินใจในการวางแผนต่อไป

ฉ. สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดควรวางนโยบายการพัฒนาวิธีการนำเสนอคุฏบะฮฺให้เป็นมาตรฐาน กำหนดให้ทูกมัสนัดนำเสนอเนื้อหาคุฏบะฮฺแรกในหัวข้อ

เดียวกัน ส่วนคุณบะฮุที่ส่องให้เคาะก๊ิบนำเสนอมตามความเหมาะสมของสภาพชุมชนหรือเหตุการณ์ร่วมสมัย

ข. มีการติดตามและประเมินมาตรฐานคุณบะฮุอย่างต่อเนื่อง โดยให้สำนักงานคณะกรรมการอิสลามส่งผู้สังเกตการณ์เพื่อประเมินและให้คำแนะนำแก่มัสญิดและผู้นำเสนอคุณบะฮุที่อาจมีข้อบกพร่องและสิ่งที่ควรปรับปรุง

ข. สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดควรจัดโครงการพัฒนาศักยภาพผู้บริหารมัสญิด โดยเฉพาะบรรดาอิหม่ามและเคาะก๊ิบที่ควรได้รับการอบรมเสริมทักษะในเรื่องการพูด การนำเสนอคุณบะฮุ การสอนหนังสือ การเทศนา เพื่อให้เคาะก๊ิบทุกมัสญิดสามารถโน้มน้าวผู้ฟังด้วยทักษะความสามารถในการนำเสนอคุณบะฮุได้เป็นอย่างดี

ฉ. สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ควรมีการเชื่อมต่อกับบรรดาผู้บริหารมัสญิดทั่วจังหวัดทางเว็บไซต์หรือทางช่องใดช่องหนึ่งเพื่อแจ้งนโยบาย คำสั่งหรือสิ่งที่จะให้บรรดาผู้บริหารมัสญิดปฏิบัติการ

4.2.1.5 หมวดที่ 5 ความขลังของคุณบะฮุที่เนื้อหาและทักษะการนำเสนอที่ไม่เคยล้าสมัยตามกาลเวลา

ก. คุณบะฮุวันศุกร์จะมีผลต่อผู้ฟังมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับเนื้อหาที่ถูกนำเสนอ ตรงประเด็นและสอดคล้องกับความสนใจของคนในชุมชน มีทักษะความสามารถในการคุณบะฮุด้วยเนื้อหาที่กะทัดรัด เสียงชัดเจน วรรคตอนได้ถูกต้องและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน

ข. เนื้อหาคุณบะฮุเป็นเนื้อหาที่เน้นการให้ความรู้ การตักเตือนเรื่องศาสนาและวิถีดำเนินชีวิต จึงเป็นเรื่องที่ทุกคนควรรับฟังไม่ว่าจะฟังมาแล้วกี่ครั้ง เรื่องศาสนาไม่มีเบื่อหน่ายและล้าหลังถึงแม้เป็นเพียงคำพูดเดียวกันก็ตาม

ค. คุณบะฮุวันศุกร์เป็นปัจจัยต่อการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมคุณธรรมได้หากการนำเสนอด้วยรูปแบบที่ทำให้ผู้ฟังสนใจ คิดตาม และไม่รู้สึกรู้สึกร่วมกับเนื้อหา แล้วยังรู้สึกที่จะติดตามคุณบะฮุจากเคาะก๊ิบที่มีทักษะความสามารถในการเรียบเรียงเนื้อหาจนทำให้ผู้ฟังเข้าใจและคิดที่คล้อยตามดังเนื้อหาดังกล่าว

ง. เนื้อหาคุณบะฮุที่ถูกนำเสนอมาแล้วหลายครั้ง ไม่เคยล้าสมัยแต่กลับเป็นคำสอนที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา และกับทุกคน เป็นการเตือนสติผู้หลงลืม เป็นความรู้ใหม่แก่ผู้ที่ไม่เคยฟังมาก่อน เป็นการฟื้นฟูความทรงจำสำหรับผู้ที่เคยฟังมาแล้ว และฟื้นฟูให้ผู้ฟังทุกคนได้รับการเตือนใจด้วยการยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ

จ. คุณบะฮุวันศุกร์ที่ถูกนำเสนอในสมัยท่านนบี ﷺ และสมัยหลังจากนั้น ยังคงใช้ได้จนถึงทุกวันนี้ไม่เคยล้าสมัย เคาะก๊ิบอาจนำเนื้อหาคุณบะฮุในสมัยต่างๆ ไปประยุกต์ด้วยเนื้อหาที่เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบันเพื่อให้เนื้อหาเก่ายังคงใช้ได้ผสมผสานกับเนื้อหาใหม่ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังไม่น้อยทีเดียว

ฉ. คุณบะฮุวันศุกร์ที่ถูกเรียบเรียงเป็นเล่มนั้นไม่ใช่ให้เคาะก๊ิบอ่านขณะนำเสนอคุณบะฮุบนมินบับ แต่ถูกเขียนขึ้นเพื่อให้เป็นแนวทางในการคุณบะฮุด้วยหัวข้อและเนื้อหาที่ผู้เขียนกำหนดให้เป็นแนวทางหรือตัวช่วยให้บรรดาเคาะก๊ิบทบทวนก่อนนำเสนอคุณบะฮุเท่านั้น แต่เนื่องจาก

เคาะฆีบส่วนใหญ่ไม่สามารถที่จะเรียบเรียงประโยคคำพูดในขณะที่ขณะขณะ หนังสือนั่งขณะก็กลายเป็นเนื้อหาขณะที่มีการอ่าน จึงมีเรียกว่า อ่านขณะ

ข. ขณะวันศุกร์จะมีผลต่อผู้ฟังมากน้อยเพียงใดไม่ได้อยู่ที่เนื้อหา ช่วงเวลา เสียงสูงต่ำ ขณะสั้นหรือยาว แต่อยู่ที่ทักษะของเคาะฆีบในการนำเสนอรวมกับความเฉลียวฉลาดรอบคอบในการเรียบเรียงเนื้อหาได้สละสลวย มีสาระสามารถดึงดูดความสนใจของผู้ฟังให้สนใจฟัง จนสามารถดึงน้ำตาผู้ฟังได้

ข. ความอัจฉริยะและการมีทักษะในการพูดนั้นเกิดขึ้นได้ด้วยการศึกษา ค้นคว้าสังเกต มีประสบการณ์ เข้ารับการอบรม ฝึกฝน ปฏิบัติจริง และมีพรสวรรค์ในตัว แต่ประการดังกล่าวสามารถพัฒนาได้ด้วยมีจิตสำนึกที่ต้องการพัฒนาตนเองสู่การเป็นนักพูดที่ยอดเยี่ยม ถึงแม้ต้องใช้เวลานานก็ตาม เพราะทุกทักษะสามารถพัฒนาได้ด้วยการฝึกฝนและให้ความสนใจ

ณ. ผู้ดำรงตำแหน่งอิหม่าม เคาะฆีบ และบิหลันควรได้รับการคัดเลือกด้วยการสอบคัดเลือก สอบทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เมื่ออยู่ในตำแหน่งแล้วควรได้รับการพัฒนาความรู้และทักษะทางวิชาการและทักษะต่างๆ เพื่อจะได้เป็นผู้นำในชุมชนและสามารถบริหารจัดการเรื่องศาสนาได้อย่างคล่องตัว

4.3 ศักยภาพของขณะวันศุกร์เพื่อพัฒนาสังคมในทัศนะของผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์

ผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ส่วนใหญ่เป็นคนตั้งใจฟังขณะด้วยการเตรียมพร้อมไปยังมีสติตั้งแต่ก่อนอะซาน นั่งแถวหน้า ฟังอย่างมีสติ คิดไปพร้อมกับเคาะฆีบที่กำลังนำเสนอขณะ สร้างจินตนาการที่สร้างสรรค์เสมือนกับวาดภาพที่เกิดขึ้นไปพร้อมกับเคาะฆีบที่กำลังนำเสนอขณะ เพื่อให้ทุกคำพูดของเคาะฆีบเป็นความรู้และข้อแนะนำที่มีค่า

การสดับฟังอย่างตั้งใจและเงี่ยเสียงโดยไม่กระทำการใดๆ ที่ทำให้ขาดสมาธิขณะฟังขณะจะทำให้เกิดการถ่ายทอดความรู้และรับประโยชน์อันนำไปสู่การพัฒนาสติปัญญาและคิดคล้อยตามที่เป็นสาเหตุของพัฒนาวิถีดำเนินชีวิตเสมือนกับได้รับการชี้แนะที่เป็นกำลังใจในการเดินทางกับอนาคตที่ต้องมีการวางแผนถึงแม้ถูกกำหนดชะตาโดยพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ เป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ความรู้ที่ได้รับจากการฟังขณะเป็นความรู้ที่เป็นศิริมงคลยิ่ง เนื่องจากขณะเกิดขึ้นในมัสญิดซึ่งเป็นศาสนสถานบนผืนแผ่นดิน เป็นบรรยากาศที่เอื้อต่อการฟังคำแนะนำจากผู้นำศาสนาก่อนที่จะปฏิบัติศาสนกิจที่มีคนรวมตัวมากที่สุดสัปดาห์ละครั้ง

ความรู้เป็นเสบียงอันล้ำค่าในการดำเนินชีวิต มนุษย์ทุกคนได้รับเกียรติจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ในฐานะบ่าวที่มีศาสนาที่พระองค์ทรงยอมรับ เป็นที่ยึดมั่นในการประกอบอิบาดะฮ์ และมีสติปัญญาที่คอยประครองควบคุมไม่ได้หันเหจากธรรมะ ซึ่งทั้งหมดนั้นถูกรวบรวมในขณะวันศุกร์ทุกสัปดาห์ หากผู้ฟังพิจารณาจักจะได้รับประโยชน์จากขณะอย่างมากมาย

คุณธรรมที่ได้รับจากการฟังขณะวันศุกร์เป็นส่วนหนึ่งจากการรวบรวมความรู้ที่มาจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากการฟัง การเห็น การพูดคุย การอ่าน การสังเกต และการค้นคว้า ที่สามารถนำไปสู่การยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ อย่างแท้จริง หากได้รับฮิदाเยฮุการชี้ทางจากพระองค์ จนกลายเป็นบ่าวที่ดีมีคุณธรรมตลอดชีวิต

จากเรื่องข้างต้น ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อเสนอแนะจากบรรดาผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์เกี่ยวกับศักยภาพของคุฏบะฮ์วันศุกร์ต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่ได้สรุปจากแบบสอบถาม ตามลำดับต่อไปนี้

4.3.1 ศักยภาพของคุฏบะฮ์วันศุกร์เพื่อพัฒนาสังคมตามทัศนะของบรรดาผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

บรรดาผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้เสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพของคุฏบะฮ์เพื่อพัฒนาสังคม ผู้วิจัยได้แบ่งประเภทข้อเสนอเป็น 2 หมวดสำคัญดังต่อไปนี้

4.3.1.1 หมวดที่ 1 ผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ควรฟังและให้ความสำคัญต่อคุฏบะฮ์

ก. ผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ควรรีบเร่งไปยังมัสญิดก่อนถึงเวลาคุฏบะฮ์เพื่อจะได้ปฏิบัติศาสนกิจสุนัต นั่งแถวหน้า ละหมาดตะฮียะฮ์ตุลมัสนูต เนียตออดิกอาฟ ตั้งใจฟังคุฏบะฮ์ตั้งแต่ต้นจนจบ สงบนิ่งและเงิบเสียงขณะฟัง ไม่กระทำสิ่งที่เป็นสาเหตุของการพลาดโอกาสจากการฟังคุฏบะฮ์ เพราะในเนื้อหาคุฏบะฮ์อาจมีเรื่องสำคัญอยู่ในช่วงใดช่วงหนึ่งที่เคาะฎิบได้กล่าวไปแล้วแต่ผู้ร่วมละหมาดไม่ทันฟัง ทำให้หัวใจสำคัญของคุฏบะฮ์ขาดหายไป

ข. ฟังคุฏบะฮ์ด้วยจิตมุ่งมั่นคล้อยตามเนื้อหาที่เคาะฎิบนำเสนอ ฟินิจวีเคราะห์ขณะฟังด้วยความตั้งใจ พร้อมจดจำเนื้อหาที่สำคัญเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

ค. การฟังและการเข้าใจเนื้อหาคุฏบะฮ์ด้วยความตั้งใจอาจเป็นจุดประกายการได้รับทางนำฮิดายะฮ์จากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และเป็นสาเหตุการเปลี่ยนแปลงในชีวิตสู่หนทางที่ถูกต้อง เริ่มต้นด้วยจิตสำนึกจนกลายเป็นวิถีดำเนินชีวิตที่ได้รับความเมตตาจากพระองค์อย่างแท้จริง

4.3.1.2 หมวดที่ 2 คุฏบะฮ์วันศุกร์ควรเป็นเรื่องที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ก. เคาะฎิบควรแจ้งให้ผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ตั้งใจฟังคุฏบะฮ์ ไม่ว่าจะคุฏบะฮ์จะออกในรูปแบบการนำเสนอด้วยปากเปล่าหรือด้วยการอ่าน ที่สำคัญอยู่ที่การตั้งใจฟังและไม่กระทำการใดๆ ที่ทำให้การฟังคุฏบะฮ์ขาดหายไป

ข. คุฏบะฮ์ไม่ใช่พิธีกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อให้การละหมาดวันศุกร์ใช้ได้ แต่เป็นเงื่อนไขของการละหมาดวันศุกร์ที่มีอาจเกิดขึ้นได้หากไม่มีการคุฏบะฮ์ ผู้ร่วมละหมาดควรให้ความสำคัญกับคุฏบะฮ์เป็นอย่างยิ่ง ไม่ควรพลาดเนื้อหาที่ถูกนำเสนอถึงแม้เป็นเพียงแค่มื่อกี้ประโยชน์ก็ตาม

ค. ควรมีการจัดอบรมระยะสั้นแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการบริหารคุฏบะฮ์ด้วยนโยบายสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดเพื่อการขับเคลื่อนพัฒนาศักยภาพด้านต่างๆ เพื่อให้บรรดาผู้บริหารมัสญิดมีทักษะความสามารถในการบริหารจัดการตามนโยบายที่ได้วางไว้

ง. ทางการควรจัดสอบคัดเลือกผู้ที่จะดำรงตำแหน่งผู้บริหารมัสญิดทั้งผู้หม่าม เคาะฎิบ และบิหลัน ด้วยการสอบวัดผลประเมินผลที่เป็นมาตรฐานและสอบภาคปฏิบัติทั้งเรื่องการประกอบศาสนกิจ การบริหารคนในชุมชน เพื่อให้บุคคลดังกล่าวมีศักยภาพในการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและเชื่อมสัมพันธ์กับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นเพื่อผลักดันนโยบายในการพัฒนาชุมชนด้วยหลักการศาสนา

4.4 บทสัมภาษณ์บรรดาเคาะฎิบในจังหวัดชายแดนภาคใต้

4.4.1 สัมภาษณ์บรรดาเคาะฎิบในจังหวัดนราธิวาส

4.4.1.1 สัมภาษณ์นายฟัครดิน ดอเลาะ

เคาะฎิบรับเชิญในอำเภอแว้ง อำเภอระแงะ และอำเภอสุไหงโกลก จังหวัดนราธิวาส สัมภาษณ์เมื่อวันอาทิตย์ ที่ 11 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เวลา 20.50 น. ได้กล่าวพอสังเขปว่า

ที่มีสติในอำเภอดังกล่าวข้างต้นได้จัดเวรในการนำเสนอคุฏบะฮ์ทุกสัปดาห์ ด้วยหัวข้อและเนื้อหาที่แตกต่างตามความถนัดของเคาะฎิบแต่ละท่าน บางท่านใช้วิธีการอ่านจากเอกสาร บางท่านใช้วิธีการพูดด้วยปากเปล่าตามความสามารถของตน แต่ส่วนใหญ่เป็นการพูดด้วยปากเปล่าที่ได้เตรียมเนื้อหาจากการอ่านและเสริมด้วยเหตุการณ์ปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับหลักคำสอนศาสนา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่ร่วมละหมาดวันศุกร์

เนื้อหาที่ปรากฏในคุฏบะฮ์โดยส่วนใหญ่แล้ว เป็นเนื้อหาที่เน้นการยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ การนำเสนอของท่านนบี ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และการปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบของแต่ละคนที่พึงมีต่อตนเอง ครอบครัว และสังคม อาทิ การอบรมสั่งสอนลูกๆ การศึกษาหาความรู้ การประกอบอาชีพที่สุจริต การห่างไกลจากบาปและอบายมุขต่างๆ เป็นต้น

คุฏบะฮ์วันศุกร์ย่อมเป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งประโยชน์แก่ผู้ฟังเป็นอย่างยิ่ง และช่วงเวลาคุฏบะฮ์ เป็นช่วงเวลาสำคัญที่ทุกคนควรฟังอย่างสงบนิ่งและตั้งใจเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ตนเอง ถึงแม้จะเป็นสิ่งที่วาญิบในการฟังคุฏบะฮ์และละหมาด แต่เท่าที่สังเกตโดยรวมแล้ว ผู้ร่วมละหมาดมักจะไม่ได้รับประโยชน์จากการฟังคุฏบะฮ์เท่าที่ควรอันเนื่องจากการนำเสนอคุฏบะฮ์ด้วยภาษาที่คนส่วนใหญ่ไม่สนทนา ภาษาทางการ เนื้อหาซ้ำๆ เดิมๆ ที่คนส่วนใหญ่เคยเรียนและศึกษามาแล้ว บางครั้งคนส่วนใหญ่ได้ทราบจากสื่อต่างๆ มาแล้ว

สำนวนภาษาที่ใช้ในการคุฏบะฮ์ควรเลือกสรรที่เหมาะสมกับคนส่วนใหญ่เข้าใจ โดยไม่เน้นแก่ผู้มีการศึกษาเพียงอย่างเดียว แต่ควรคำนึงถึงคนที่มีความรู้น้อย คนทั่วไปที่มีความรู้ความเข้าใจที่แตกต่างกัน ไม่ควรใช้ภาษาทางการมากเกินไป ไม่ควรใช้คำที่ผู้ฟังเข้าใจยาก จุดสำคัญที่ควรเน้นก็ควรใช้น้ำเสียงที่พอเหมาะพอควรเพื่อให้ผู้ฟังได้รธรรมสในเนื้อหาที่กำลังฟัง ส่วนประเด็นทั่วไปนั้นก็ควรใช้เสียงธรรมดาที่เห็นว่าพอดีกับผู้ฟัง

ส่วนประสิทธิภาพและประสิทธิผลของคุฏบะฮ์วันศุกร์ในด้านการเผยแพร่เชิญชวนคนทั่วไปสู่การมีคุณธรรมนั้น ย่อมเป็นที่ประจักษ์ว่าคุฏบะฮ์เป็นส่วนหนึ่งของการเชิญชวนผู้ฟังทางที่ถูกต้อง แต่ควรเน้นวิธีการนำเสนอของเคาะฎิบเป็นหลักที่จะต้องมิตักะษะในการนำเสนอด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับผู้ฟัง หากใช้ภาษาและวิธีการที่ไม่เหมาะสมกับผู้ฟัง คุฏบะฮ์ก็จะไม่เกิดผลใดๆ แก่ผู้ฟัง กลายเป็นคุฏบะฮ์ที่นำเสนอเพื่อให้ครบเงื่อนไขการละหมาดวันศุกร์ ซึ่งความจริงแล้ว คุฏบะฮ์น่าจะเป็นจุดประกายที่ดีแก่ผู้ฟังถึงแม้จะใช้เวลาเพียงเล็กน้อยก็ตาม

สิ่งที่ควรปรับปรุงในการนำเสนอคุฏบะฮ์ในปัจจุบัน คือทักะษะการใช้ภาษา และใช้เวลาที่พอเหมาะกับการนำเสนอคุฏบะฮ์ ซึ่งเคาะฎิบทุกท่านควรคำนึงถึงความรู้สึกของผู้ฟัง มีฝีมือลายมือในการเรียบเรียงเนื้อหาด้วยภาษาที่นุ่มนวล น่าฟัง และน่าประทับใจ สามารถโน้มน้าว

ความรู้สึก อารมณ์ผู้ฟังให้คล้อยตามเนื้อหาที่กำลังฟัง ผู้ฟังควรได้รับสิ่งใหม่ๆ จากเนื้อหาคุณประโยชน์ โดยไม่เน้นการอธิบายที่ยืดเยื้อจนผู้ฟังเบื่อหน่าย

4.4.1.2 สัมภาษณ์นายอับดุลรอยะ มาหามะ

อิหม่ามมัสญิดอัลคอยรียะห์ บ้านยะกัง 2 ตำบลบางนาศ อำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส สัมภาษณ์เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เวลา 06.30 น. ได้กล่าวพอสังเขปว่า คุณประโยชน์เป็นช่องทางหนึ่งในการนำเสนอความรู้ศาสนาและเรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนและสังคม บรรดาเคาะฎิบควรคำนึงถึงสิ่งที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ที่ผู้ฟังสามารถประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเอง ครอบครัวและสังคมในด้านต่างๆ อันเป็นโอกาสดีสำหรับมุสลิมชายที่เข้าร่วมฟังการตักเตือนที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นเสปียงกับชีวิต

เมื่อคุณประโยชน์เป็นหนึ่งวิธีการเผยแพร่ศาสนาโดยใช้ช่วงเวลาก่อนละหมาดวันศุกร์ ดังนั้นเคาะฎิบควรถือโอกาสสำคัญนี้นำเสนอเนื้อหาที่คุ้มค่าที่สุดแก่ผู้ฟัง แต่เมื่อสังคมต่างพูดว่าคุณประโยชน์ศุกร์ในปัจจุบันไม่มีประสิทธิผลต่อสังคมมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากพบบางประการที่จำเป็นต้องปรับปรุงวิธีการนำเสนอคุณประโยชน์ดังนี้

เคาะฎิบไม่เตรียมตัวในการนำเสนอคุณประโยชน์ ไม่ว่าจะด้านเนื้อหาที่จะต้องเสริมด้วยอายะฮ์อัลกุรอานและอัลฮะดีษ หรือเหตุการณ์ร่วมสมัย บางท่านนำเสนอคุณประโยชน์ด้วยการอ่านจากหนังสือคุณประโยชน์ถูกรวมเป็นเล่มที่ล้ำสมัยโดยไม่เตรียมตัวล่วงหน้าในเนื้อหานั้นๆ

เคาะฎิบไม่ได้ผ่านการอบรมทักษะการนำเสนอคุณประโยชน์ที่ถูกวิธี ซึ่งการฝึกฝนที่ผ่านการอบรมนั้นอาจช่วยให้เกิดทักษะและประสบการณ์ที่สามารถใช้ในการนำเสนอคุณประโยชน์ที่ถูกต้อง เคาะฎิบควรใช้ลีลาในด้านการพูด การใช้เสียงสูง-ต่ำ สามารถดึงความสนใจและโน้มน้าวผู้ฟังให้เกิดการตื่นตัวขณะฟังและได้รับประโยชน์จากการฟังคุณประโยชน์ให้มากที่สุด

ใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสมกับผู้ฟังที่มีหลากหลายด้านวัยและการศึกษา บางท่านใช้ภาษาสูงภาษาทางการที่ผสมผสานกับภาษาต่างประเทศยากต่อการเข้าใจ ใช้เวลายาวเกินไปกับเนื้อหาคุณประโยชน์ที่สั้นไม่ควรสั้นหรือยืดยาวเกินไป เพราะจะทำให้ผู้ฟังไม่ได้รับประโยชน์ แถมยังไม่สามารถจับประเด็นสำคัญจากเนื้อหาที่ได้ฟังมา

อย่างไรก็ดี คุณประโยชน์ที่สั้นต้องมีปัจจัยหลายอย่างที่จะนำมาซึ่งประโยชน์ทั้งผู้นำเสนอและผู้ฟัง อีกทั้งเป็นวิธีการตะอวะฮ์มวลชนที่ร่วมละหมาดวันศุกร์ทุกสัปดาห์โดยไม่ต้องเชิญชวนใดๆ ยกเว้นด้วยเสียงอะซานเท่านั้น ถือเป็นโอกาสดีสำหรับเคาะฎิบที่จะเชิญชวนผู้ร่วมละหมาดถึงแก่นแท้ของการนำเสนอคุณประโยชน์ให้เกิดประสิทธิผลให้มากที่สุด

4.4.1.3 สัมภาษณ์นายอับดุลลาเต๊ะ มามะ

เจ้าหน้าที่สำนักงานการศึกษาเอกชนจังหวัดนราธิวาส เคาะฎิบรับเชิญมัสญิดในอำเภอมือง จังหวัดนราธิวาส สัมภาษณ์เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2559 เวลา 14.20น. ได้กล่าวพอสังเขปว่า

คุณประโยชน์เป็นส่วนหนึ่งของการตะอวะฮ์เชิญชวนทั่วไปที่ร่วมละหมาดวันศุกร์ นำยกย่องและชมเชยแก่เคาะฎิบที่มีความรู้และความสามารถที่นำเสนอคุณประโยชน์ด้วยการใช้ทักษะวิธีการต่างๆ เพื่อให้สิ่งดีๆ ปรากฏแก่ผู้ฟัง จนทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้รับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น สามารถเข้าใจศาสนา ย้ำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ ถึงแม้ทุกคนจะต้อง

ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอย่างต่อเนื่องเพื่อการพัฒนาชีวิต แต่คุณูปะฮฺเป็นอีกหนทางหนึ่งในการส่งเสริมให้ทุกคนเป็นคนดีด้วยการปฏิบัติความดีงาม ละเว้นความชั่ว

คุณูปะฮฺควรนำเสนอในรูปแบบการพูดคุยมกกว่าการอ่าน นำเสนอในรูปแบบคล้ายกับการสนทนากับผู้ฟัง ถึงแม้จะเป็นการนำเสนอเพียงฝ่ายเดียว แต่เคาะฎิบควรคำนึงถึงประสิทธิผลหลังจากที่ตนได้นำเสนอคุณูปะฮฺ อันเป็นการประเมินจากการคุณูปะฮฺภายในตัว อาทิ หลังจากการนำเสนอแล้วสิ่งที่จะนำมาซึ่งประสิทธิผลคือการเปลี่ยนแปลงของคนในชุมชนจากความเข้าใจในเนื้อหา ความสนใจของบางคนที่ยอยากจะสานต่อให้แก่ผู้ฟัง

เคาะฎิบควรเตรียมตัวทุกครั้งก่อนนำเสนอคุณูปะฮฺด้วยการเลือกหัวข้อ เนื้อหาที่จะเสนอ นำเหตุการณ์ที่ทันสมัยและสถานการณ์ปัจจุบันบอกเล่าแก่ผู้ฟังเพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งจะเป็นเสปียงแก่พวกเขา นำเสนอปัญหาและทางแก้ โดยคำนึงถึงระยะเวลาที่พอเหมาะกับผู้ฟัง เพราะผู้ฟังบางคนอาจมีงานสำคัญหลังจากละหมาดวันศุกร์จึงจำเป็นต้องกำชับเวลาในการนำเสนอ

เคาะฎิบควรมีคุณลักษณะเด่นในตัวเองที่สมควรเป็นผู้นำเสนอคุณูปะฮฺ อาทิ มีความรู้ความสามารถด้านศาสนา ความรู้ด้านภาษาอาหรับ เข้าใจอัลกุรอานและอัซสุนนะฮฺ มีทักษะด้านการใช้ภาษา สามารถเรียบเรียงเนื้อหาคุณูปะฮฺที่น่าประทับใจ และดึงความสนใจของผู้ฟังได้ จนพวกเขาสามารถนำไปใช้และปฏิบัติต่อไป เคาะฎิบต้องเป็นผู้ปฏิบัติตามเนื้อหาที่ตนได้นำเสนอแก่ผู้อื่น กล่าวคือ เคาะฎิบจะต้องมีคุณสมบัติความเป็นมุสลิมที่เคร่งครัดกับศาสนา ปฏิบัติอย่างแน่วแน่ในสิ่งที่ตนพูดก่อนนำเสนอแก่ผู้ฟัง ซึ่งจะทำให้เกิดสิริมงคลแก่ตนเองตลอดกาล

4.4.1.4 สัมภาษณ์นายมุฮัมมัดนาเซ สามะ

พนักงานราชการโรงเรียนราชบุรีอุปถัมภ์ บ้านบลูกาฮูลู ตำบลบาตง อำเภอรือเสาะ จังหวัดนราธิวาส และเคาะฎิบรับเชิญเขตตำบลบาตง ได้ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2560 เวลา 06.20 น.ได้กล่าวพอสังเขปว่า

วันศุกร์เป็นวันที่มุสลิมทั่วโลกชุมนุมที่มีสญิตเพื่อประกอบศาสนกิจที่เรียกว่าละหมาดวันศุกร์ เคาะฎิบที่นำเสนอคุณูปะฮฺเป็นผู้กระตุ้นความรู้สึก ความคิด เพื่อให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์จากคุณูปะฮฺ เนื่องจากคนที่ไปละหมาดส่วนใหญ่ตั้งใจที่จะฟังคุณูปะฮฺเพื่อรับสิ่งใหม่ๆ และที่ทันสมัย อีกทั้งเพื่อเพิ่มพูนอิหม่านและปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักศาสนา

ถึงแม้การนำเสนอคุณูปะฮฺเป็นการอ่านจากหนังสือหรือเนื้อหาที่ถูกเขียนเป็นความเรียง แต่หากเคาะฎิบเตรียมตัวด้วยการศึกษาเนื้อหาที่จะนำเสนอเพื่อให้เป็นปัจจุบัน ทันสมัย และเสริมด้วยเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในสังคม น่าจะดีกว่าการอ่านตามเนื้อหาที่ปรากฏในหนังสือรวมเล่มคุณูปะฮฺ 12 เดือนตามที่ปรากฏในปัจจุบันและก่อนหน้านี้ เคาะฎิบควรเตรียมตัวก่อนขึ้นมิมบรสามารถนำเสนอเนื้อหาที่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงทุกวัน ด้วยการรวบรวมเรื่องราวต่างๆ จนทำให้ผู้ฟังเห็นความสำคัญของเนื้อหาที่ได้รับฟัง แต่น่าเสียดาย เมื่อคุณูปะฮฺในบางมัสญิดไม่ได้กระตุ้นผู้ฟังให้ได้รับสิ่งใหม่ ทั้งๆ ที่สังคมปัจจุบันมีปัญญาชนที่มีคุณภาพหลายท่าน แต่ไม่ได้ถูกนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่มวลชนเท่าที่ควร

บางชุมชนให้ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างมาก ด้วยการนำคุณูปะฮฺเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงสังคม สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด และผู้รับผิดชอบการพัฒนา

สังคมควรเอาใจใส่ในเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ เพราะกระบวนการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยคุณบะฮุ ไม่จำเป็นต้องใช้เวลามากนัก บางคนฟังเพียงไม่กี่ประโยคก็สามารถเปลี่ยนแปลงพัฒนาตนเองได้

มัสญิดที่นำเสนอคุณบะฮุทันสมัยและทันเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นมัสญิดที่อยู่ในเมืองมากกว่ามัสญิดที่อยู่ในชนบท และขึ้นอยู่กับเคาะฎิบที่มีทักษะการนำเสนอที่เก่ง แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น คุณบะฮุจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างที่เอื้อต่อการส่งผลให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์ อีกทั้งบรรยากาศการฟังคุณบะฮุที่เอื้อต่อการรับฟังเป็นอย่างดี เนื่องจากทุกคนต้องเงียบและฟังอย่างตั้งใจ เอื้อต่อการสดับฟังด้วยบรรยากาศในมัสญิดที่ทุกคนตั้งหน้าตั้งตาเพื่อฟังคุณบะฮุเป็นการเฉพาะ คล้ายกับฟังคำสั่งจากผู้บังคับบัญชา

ประโยคคำพูดที่ออกมาจากหัวใจเคาะฎิบสามารถกระแทกหัวใจผู้ฟังเป็นอย่างยิ่ง สามารถเปิดใจผู้ฟังสู่การเปลี่ยนแปลงในชีวิต เพราะหัวใจสำคัญของคุณบะฮุอยู่ที่การนำเสนอเนื้อหาที่เป็นประโยชน์อันเป็นความคิดรวบยอด กระตุ้นความคิด ความรู้สึกและอิหม่านผู้ฟังด้วยการสรุปเรื่องต่างๆ ทั้งที่มาจากอัลกุรอาน อัสสุนนะฮฺ เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เหตุการณ์ปัจจุบัน ชาวคราวปัญหา ทางออกข้อเสนอแนะ โดยใช้ถ้อยคำที่ถูกรียบเรียงที่สละสลวย ซึ่งแตกต่างจากการบรรยายหรือสอนทั่วไป เพราะช่วงคุณบะฮุมีเวลาจำกัด ผู้ฟังมีจำนวนมาก หลากหลายด้านการศึกษาความคิดและวัย ในเวลาเพียงไม่กี่นาทีนั้นน่าจะเป็นจุดประกายให้ผู้ฟังได้รับสิ่งใหม่ๆ กระตุ้นหัวใจ และสามารถขยายความด้วยตนเองได้

4.4.2 สัมภาษณ์เคาะฎิบในจังหวัดปัตตานี

4.4.2.1 สัมภาษณ์นายสะการียา บาราเฮง

ครูสอนอัลกุรอานและเคาะฎิบรับเชิญจากมัสญิดนุรุลอิสลาม หมู่ที่ 3 ตำบลควนโนรี อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันอาทิตย์ ที่ 27 กันยายน 2558 เวลา 15.10 น. เนื้อหาสัมภาษณ์พอสรุปดังนี้

คุณบะฮุไม่ได้ให้ผลแก่ผู้ฟังมากนัก แคร์้อยละ 30 เท่านั้นที่คนส่วนใหญ่จะรับได้ เคาะฎิบไม่ได้เตรียมเนื้อหาที่จะคุณบะฮุอย่างจริงจัง เกือบทุกมัสญิดเคาะฎิบจะอ่านคุณบะฮุจากหนังสือที่ถูกเขียนมาโดยไม่ได้เตรียมล่วงหน้าว่าจะอ่านเรื่องใด มีเคาะฎิบบางคนเท่านั้นที่เห็นจริงจังกับการนำเสนอคุณบะฮุที่ได้ติดตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในรอบสัปดาห์ เอาเรื่องใกล้ตัวมาพูดและเสนอทางแก้

สังเกตง่ายว่าคุณบะฮุที่มีผลต่อผู้ฟังคือผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์จะมีการพูดคุยเรื่องเนื้อหาที่ถูกนำเสนอหลังจากละหมาดวันศุกร์เสร็จสิ้น และจะมีการพูดต่อหลังจากนั้น อาจมีการต่อยอดในคุณบะฮุสัปดาห์ถัดไปโดยเคาะฎิบคนต่อไป โดยเห็นว่าคุณบะฮุที่ถูกนำเสนอในสัปดาห์นี้ต้องมีการขยายผลในสัปดาห์หน้า

คุณบะฮุเป็นเวทีการตะอวะฮฺมวลชนที่อยากต่อการประเมินผลว่ามีประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด เนื่องจากบุคคลที่ฟังคุณบะฮุวันศุกร์มีความแตกต่างในด้านต่าง ๆ อย่างชัดเจน อาทิ อายุ การศึกษา สติปัญญา ความเข้าใจ สมาธิขณะฟังคุณบะฮุ บรรยากาศทั้งในและนอกมัสญิด สิ่งที่ทำให้รบกวนขณะฟังคุณบะฮุ ความดังของเสียงเคาะฎิบ การใช้ภาษาของเคาะฎิบซึ่งบางครั้งผู้ฟังอาจไม่

เข้าใจทั้งหมด หรือคุณบะฮฺด้วยภาษาที่ผู้ฟังไม่สามารถเข้าใจได้ทั้งหมด การมาสายของผู้ฟัง การหลับขณะฟังคุณบะฮฺ เคาะฎิบไม่พูดเร็วเกินไป ไม่ทับศัพท์ที่เป็นภาษาต่างประเทศ

ดังนั้น คุณบะฮฺที่ดีและมีประสิทธิผลต่อผู้ฟังนั้นควรมีปัจจัยที่ทำให้การนำเสนอและการรับฟังสามารถตอบสนองซึ่งกันและกัน โดยฝ่ายเคาะฎิบต้องเป็นคนเก่ง ฉลาด มีทักษะ สามารถพูดได้แตกฉาน นำประเด็นที่น่าสนใจ มีทักษะการนำเสนอ ใช้เวลาที่พอเหมาะ พูดได้อย่างกะทัดรัด สามารถดึงความสนใจของผู้ฟัง เสียงเคาะฎิบเป็นที่สนใจเสมือนดึงความสนใจของผู้ฟัง มีความรู้ด้านศาสนาและวิถีชีวิต สามารถนำประเด็นสำคัญนำเสนอแก่ผู้ฟัง ฟังคุณบะฮฺก็ครั้งก็ไม่รู้สึกเบื่อ เป็นที่น่าเคารพและเชื่อถือเป็นเสมือนผู้นำทางจิตใจ

4.4.2.2 สัมภาษณ์นายอูมา จะกือวาโตะ

อิหม่ามมัสญิดบ้านดอน หมู่ที่ 7 ตำบลโคกโพธิ์ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี และครูสอนวิชาศาสนาและภาษาอาหรับ สัมภาษณ์เมื่อวันพฤหัสบดี ที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เวลา 16.00 น. ได้กล่าวพอสังเขปว่า

บรรดามุสลิมินที่ร่วมละหมาดวันศุกร์มีความรู้สึกว้ากวะระตือรือร้นในการรับฟังคุณบะฮฺที่ถือว่าเป็นวาญิบ เคาะฎิบควรถือโอกาสนี้แนะนำเสนอสิ่งที่ดี ทนสมัย ทนเหตุการณ์ และน่าประทับใจที่จะนำมาซึ่งประโยชน์แก่ผู้ฟัง โดยใช้เวลาอันจำกัดเพื่อให้ผู้ฟังได้ความรู้ที่เป็นจุดประกายในการดำเนินชีวิต อีกทั้งหวังความโปรดปรานจากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ให้เป็นทางนำสำหรับผู้ฟัง

การเตรียมตัวของเคาะฎิบในการนำเสนอคุณบะฮฺเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง มีเหตุและผล โดยเฉพาะการใช้ภาษาที่ควรให้ผู้ฟังเข้าใจง่ายเพื่อให้เกิดความพึงพอใจในการสื่อสารระหว่างสองฝ่าย โดยไม่จำเป็นต้องใช้ศัพท์หรือภาษาสูง และสิ่งที่ไม่สำคัญไม่น้อยกว่านั้นคือเคาะฎิบควรพูดในเนื้อหามาจากใจที่บริสุทธิ์ เป็นคนที่พูดและปฏิบัติจริง เคร่งครัดกับศาสนา มีความผูกพันกับพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ หวังในความโปรดปรานจากพระองค์เพื่อให้เกิดทางนำที่เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและผู้ฟังจนสามารถนำไปใช้ในชีวิตได้ เพราะศาสนาคือการดักเตือน

ส่วนคุณบะฮฺสั้นหรือยาวนานไม่สำคัญเท่ากับการที่ผู้ฟังสามารถจับประเด็นและสรุปผลจากการฟังได้ เพราะคุณบะฮฺไม่ได้อยู่ที่การใช้เวลาามากหรือน้อย แต่ควรเน้นสิ่งที่เป็นประเด็นสำคัญเพื่อให้ผู้ฟังสามารถสรุปผลจากการฟัง

4.4.2.3 สัมภาษณ์นายมะรอปี แมะอูมา

บิหลันมัสญิดอัลอิศลาฮฺ หมู่ที่ 4 ตำบลบานา อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี สัมภาษณ์เมื่อวันจันทร์ ที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2560 เวลา 09.30 น. ได้กล่าวพอสรุปว่า

สังเกตจากการฟังคุณบะฮฺในปัจจุบัน ไม่ค่อยเห็นประสิทธิผลเท่าที่ควร คุณบะฮฺเพียงแค่ว่าประโยคที่ถูกกล่าวออกมาจากบรรดาเคาะฎิบเพื่อเติมเต็มเงื่อนไขของการละหมาดวันศุกร์ เนื้อหาและประโยชน์ที่ได้รับจากการฟังมีน้อยมาก เนื่องจากผู้ฟังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการฟังคุณบะฮฺเท่าที่ควร คนส่วนใหญ่ไปร่วมละหมาดไม่ได้ให้ความสำคัญเพื่อฟังคุณบะฮฺ แต่เพื่อให้พ้นจากหน้าที่มุสลิมชายที่ต้องละหมาดวันศุกร์สัปดาห์ละครั้ง เนื้อหาคุณบะฮฺที่บางมัสญิดเป็นเรื่องไกลตัวและสัมผัสไม่ได้ และไม่เป็นที่น่าสนใจแก่ผู้ฟัง

ผู้นำเสนอคุณบะฮฺควรใช้ภาษาที่เรียบง่าย เข้าใจง่าย พยายามรักษาไว้ซึ่งความเป็นภาษาที่ตรงกับหลักไวยากรณ์ สามารถสะท้อนถึงความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม นำเสนอสภาพปัญหา

และทางออกเพื่อให้ผู้ฟังสามารถสรุปผลและได้รับประโยชน์จากการฟังมากที่สุด ด้วยการสะท้อนเนื้อหาที่มาจากใจถึงใจและความรู้สึกผู้ฟัง โนมน์าวด้วยลีลาเสียงสูงต่ำตามจังหวะเนื้อหาที่ควรเน้น กระตุ้นความรู้สึกและหัวใจ สามารถเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ถึงแม้เป็นทางอ้อม ปรับความเข้าใจ พัฒนาสติปัญญาด้วยศาสตร์ต่าง ๆ ที่ถูกนำเสนอในเนื้อหา โดยใช้เวลาที่พอเหมาะกับผู้ฟัง ไม่สั้นและยาวจนเกินไป ไม่ยืดเยื้อด้วยเนื้อหาที่ไม่จำเป็น ไม่ใช้อากัปกิริยามือหรืออวัยวะอื่นจนเกินไป

หากเคาะก๊ีบได้รับการอบรมและมีทักษะในการนำเสนอ คุณบะฮ์ก็จะกลายเป็นเวทีสำคัญในสังคมทุกยุคสมัยเพื่อเป็นแหล่งความรู้ความเข้าใจ ปรับทัศนคติ และแสดงถึงด้านบวกที่จะทำให้ผู้ฟังเพิ่มพูนอิหฺมาน มีคุณธรรม จริยธรรมอันดีงาม สามารถนำพาตนและสังคมสู่ความเป็นเลิศ

4.4.2.4 สัมภาษณ์นายกอเซม มะแซ

ครูและหัวหน้าฝ่ายบริหารโรงเรียนมุสลิมพัฒนาศาสตร์ ตำบลบางปู อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี และเคาะก๊ีบรับเชิญที่มีสติอดัดตะอาวุน ตำบลบางปู สัมภาษณ์เมื่อวันอังคารที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เวลา 07.00 น. ได้กล่าวพอสรุปว่า

ประสิทธิผลของการฟังคุณบะฮ์วันศุกร์นั้นอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากการนำเสนอคุณบะฮ์ในสังคมปัจจุบันเป็นการอ่าน ไม่ได้เป็นคุณบะฮ์ที่มาจากใจและความรู้สึกของเคาะก๊ีบ อีกทั้งหัวข้อและเนื้อหาคุณบะฮ์ไม่เป็นที่น่าสนใจนัก บางมีสติอด เคาะก๊ีบนำเสนอคุณบะฮ์เน้นในเรื่องจริยธรรมเพียงอย่างเดียว โดยไม่พูดถึงสภาพปัจจุบันที่ทุกชุมชนกำลังเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก บางคุณบะฮ์เอาจากหนังสือรวมเล่มที่ล้ำสมัย ไม่ทันเหตุการณ์

คุณบะฮ์ที่ดีไม่ควรยืดเยื้อจนเกินไป เนื้อหาต้องกะทัดรัด ใช้ภาษาถูกต้องและมีลีลาการนำเสนอที่น่าสนใจต่อผู้ฟัง เคาะก๊ีบควรเตรียมตัวก่อนนำเสนอคุณบะฮ์ ทั้งหัวข้อ เนื้อหารายละเอียด ข้อปลีกย่อย ปัญหา และทางออก เช่น เรื่องการสูบบุหรี่ สามารถอธิบายให้ผู้ฟังกระจ่างในเรื่องที่เชื่อมโยงกับการสูบบุหรี่ อาทิ สาเหตุของการติดยาเสพติด การฟุ่มเฟือย การเป็นโรคจากการสูบบุหรี่ และอื่น ๆ คุณบะฮ์ควรนำเสนอในเรื่องใกล้ตัวมากที่สุด เรื่องชีวิตประจำวัน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมที่เป็นอุทธานรณแก่ผู้ฟัง เสริมด้วยหลักฐานจากอายะฮ์อัลกุรอาน อัลหะดีษ คำพูดของบรรดาผู้รู้ เพื่อเสริมแต่งให้คุณบะฮ์มีชีวิตชีวา น่าฟัง น่าประทับใจ โดยใช้เวลาพอเหมาะกับช่วงกลางวัน ที่คนส่วนใหญ่พักเที่ยงและได้รับอาหารสมองเพื่อเป็นเกร็ดความรู้ที่เป็นเสปียงในการดำรงชีวิต

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดควรจัดการคัดเลือกบรรดาอิหฺมาน เคาะก๊ีบหรือบุคคลที่จะเป็นผู้นำในชุมชนจากคนที่มีความรู้ ความสามารถที่จะนำสังคมสู่ความเจริญรุ่งเรือง อีกทั้งให้มีการจัดอบรมผู้นำมีสติอดในการนำเสนอคุณบะฮ์ เสริมทักษะความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการมีสติอดให้อยู่กับชุมชนอย่างแน่นแฟ้น

4.4.3 สัมภาษณ์เคาะก๊ีบในจังหวัดยะลา

4.4.3.1 สัมภาษณ์นายอับดุลฮาเล็ม ดยง

ครูสอนศาสนาสามัญกรใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้และประเทศมาเลเซีย ผู้นำเสนอคุณบะฮ์รับเชิญที่มีสติอดมุสอาอิด อัญญาบือ ตลาดเมืองใหม่ ตำบลสะเตง อำเภอมืองจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันศุกร์ ที่ 11 กันยายน พ.ศ. 2558 เวลา 19.30. น. เนื้อหาสัมภาษณ์พอสรุปดังนี้

คุณบะฮวันศุภร์เป็นเวทีสำหรับเคาะฆีบนำเสนอ ความรู้ศาสนาที่มาจากพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ และสุนนะฮ์ของท่านนบี ﷺ ทัศนคติของบรรดาอุละมาอ์ มุมมอง ข้อคิด และการตักเตือนที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ฟังที่ร่วมละหมาดวันศุภร์สัปดาห์ละครั้งที่ยายากหากไม่ใช่การคุณบะฮ์ และการละหมาดวันศุภร์

คุณบะฮ์ในบ้านเมืองเรามีเพียงไม่กี่มัสญิดเท่านั้นที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้ฟัง แต่ส่วนใหญ่คุณบะฮ์ไม่ค่อยมีประสิทธิภาพเพราะเคาะฆีบไม่ให้ความสนใจ ไม่จริงจังในการนำเสนอคุณบะฮ์ และไม่กล้าพูดความจริงที่ต้องเปิดเผย แต่ที่สำคัญที่สุดคือเคาะฆีบไม่สามารถอ่านวิถีสังคมที่กำลังเกิดขึ้น ไม่ติดตามข่าวคราวที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองและข่าวต่างประเทศที่เกิดขึ้นกับพี่น้องมุสลิม คุณบะฮ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปมักเป็นการอ่านจากหนังสือที่ถูกรวบรวมเป็นเล่มซึ่งส่วนใหญ่มีการบรรจุเนื้อหาที่เป็นการเน้นเรื่องคุณธรรมจริยธรรม

ปัญหาใหญ่ไม่ได้อยู่ที่ผู้ฟังคุณบะฮ์ที่มีจำนวนเท่าใดในมัสญิด แต่อยู่ที่เคาะฆีบผู้นำเสนอคุณบะฮ์ต่างหากที่ไม่ค่อยให้ความสนใจกับการนำเสนอคุณบะฮ์ต่างๆ ที่เขาควรใช้โอกาสสำคัญนั้นนำเสนอข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นในสังคม นำเสนอปัญหาและทางออก ข่าวคราวและวิเคราะห์เหตุการณ์ร่วมสมัย

เคาะฆีบเป็นตัวละครสำคัญในการยกระดับความเป็นอยู่และความเข้าใจในเรื่องศาสนาและวิถีชีวิตของคนในชุมชนของตน ชี้แนะให้สังคมรุ่งเรืองด้วยอิสลามด้วยความรู้ และมีทักษะในการนำเสนอเนื้อหาคุณบะฮ์ที่ทันสมัย รอบด้าน พูดได้อย่างคล่องแคล่วและชัดเจน ถึงแม้จะอ่านจากเอกสารที่ได้เตรียมไว้แต่ไม่ควรอ่านทุกคำ ควรพูดเสมือนกับให้กำลังใจและให้ความรู้แก่ผู้ที่ย่อย่งมองด้วยความกระหายที่ปรารถนาความรู้และความเข้าใจจากเคาะฆีบ

ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ใช้เวทีคุณบะฮ์วันศุภร์และคุณบะฮ์อื่นๆ ในการยกระดับความรู้ความเข้าใจ ปรับทัศนคติบรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ และปฏิรูปสังคมตั้งแต่เริ่มต้นการใช้ชีวิตที่นครมะดีนะฮ์จนถึงวาระสุดท้ายที่ท่านได้กล่าวคุณบะฮ์ก่อนสิ้นชีวิต เป็นการแสดงถึงความจริงใจและจริงจังที่ปรารถนาจะเห็นสังคมเจริญรุ่งเรืองด้วยความควบคู่กับคุณธรรม พร้อมทั้งฝากให้บรรดาเศาะฮาบะฮ์ ﷺ ช่วยกันสานภารกิจสำคัญนี้ต่อไปหลังจากท่านเสียชีวิต

4.4.3.2 สัมภาษณ์นายอับดุลฆอฟีร์ หะหวั่ง

อิหม่ามมัสญิดริฎฎาฮ์อตุลมุอิมินีน บ้านนิบงบารู ตำบลสะเตงนอก อำเภอเมืองจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 เวลา 20.40 น. ได้กล่าวพอสังเขปว่า
ที่มีมัสญิดฯ ผู้ที่รับผิดชอบในการคุณบะฮ์วันศุภร์คือเคาะฆีบ ทางมัสญิดได้จัดเวรหมุนเวียนระหว่างอิหม่าม เคาะฆีบและผู้ที่จะเห็นควรนำเสนอคุณบะฮ์ ทุกครั้งที่มีการนำเสนอคุณบะฮ์มักจะเน้นตามสถานการณ์ที่เหมาะสมด้วยการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นปัจจุบันตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ฟัง โดยกำหนดคุณบะฮ์ฯ เริ่มตั้งแต่เวลาเที่ยงครึ่ง และไม่เกินเวลาสิบสามนาฬิกา ทั้งนี้เพื่อให้คนร่วมละหมาดสามารถปฏิบัติหน้าที่การงานต่อไปในช่วงบ่ายและไม่กระทบกับภาระหน้าที่ของคนทั่วไปที่มีภารกิจหลังจากละหมาด

การนำเสนอคุณบะฮ์ฯ จะไม่เน้นที่การอ่านจากหนังสือหรือสิ่งตีพิมพ์ แต่เป็นการนำเสนอด้วยปากเปล่า เพราะเคาะฆีบเห็นว่า คุณบะฮ์ที่ปรากฏในหนังสือ่นั้นเป็นเนื้อหาที่ถูกรวบรวม

ให้เกิดความสะดวกในการนำเสนอคุณบะฮะเพื่อไม่ให้ผู้นำเสนอคุณบะฮะบางท่านหลงประเด็น และเพื่อไม่ให้ผู้ฟังรู้สึกเบื่อหน่ายกับเนื้อหาที่ได้ฟังจากการอ่าน

ส่วนประสิทธิผลจากการฟังคุณบะฮะ ที่มีผลต่อการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ในด้านการยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ และการพัฒนาในด้านการงานจนสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์นั้น ท่านเห็นว่า คุณบะฮะก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะความเข้าใจศาสนา วิถีชีวิตตามบทบัญญัติจากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ และความรู้ต่าง ๆ ที่มาจากแบบฉบับของท่านนบี ﷺ จนเป็นหนทางหนึ่งเพื่อพัฒนาชีวิต แต่อย่างไรก็ดี การพัฒนาชีวิตจากการฟังคุณบะฮะ สัปดาห์ละครั้งนั้นยังไม่เพียงพอ แต่ทุกคนจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้ด้วยความมุ่งมั่น และใช้ทักษะที่เป็นสาเหตุต่อการพัฒนาความรู้จากแหล่งต่างๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

ภาษาที่ใช้ในการนำเสนอคุณบะฮะนั้นควรเป็นภาษาที่เรียบง่ายต่อการเข้าใจของผู้ฟัง หรือใช้ภาษาพื้นบ้าน เพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจถึงแก่นแท้ของการฟัง แต่อย่างไรก็ดี คุณบะฮะที่ดีนั้น เคาးก๊ิบควรเตรียมตัวล่วงหน้า ด้วยการเลือกหัวข้อและเนื้อหาที่คิดว่าเป็นประโยชน์แก่ผู้ฟัง เสริมกับหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ และหลักฐานอื่น ๆ ที่เห็นควรหยิบยก แต่คุณบะฮะวันศุกร์ไม่ว่าจะนำเสนอในรูปแบบใด มักจะเน้นในเรื่องการศรัทธา การยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ใช้สติปัญญา และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต อันเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใดเรื่องหนึ่งในวิถีชีวิต

4.4.3.3 สัมภาษณ์นายมะรอฮือดี เลาะยะผา

เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจการนักศึกษา มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และเคาเญ์บ์รับเชิญในเขตอำเภอเมืองจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 21 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เวลา 17.45 น. ได้กล่าวเกี่ยวกับคุณบะฮะที่มีประสิทธิผลต่อผู้ฟังมีดังนี้

ผู้นำเสนอคุณบะฮะต้องมีความรู้ศาสนา ปฏิบัติกับความรู้ที่ได้สอนแก่ผู้อื่น และมีความรู้ทั่วไปเพื่อให้มีชีวิตชีวาและดึงความสนใจผู้ฟังขณะฟังคุณบะฮะ

ผู้นำเสนอคุณบะฮะต้องหมั่นอ่านอัลกุรอานเป็นประจำ เข้าใจ และเกิดการยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ พร้อมกับนำคำสอนจากอัลกุรอานประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

ผู้นำเสนอคุณบะฮะต้องเตรียมตัวก่อนนำเสนอคุณบะฮะด้วยหัวข้อและเนื้อหาที่เหมาะสมกับผู้ฟังและสภาพชุมชน โดยเน้นการนำเสนอเนื้อหาที่พอเหมาะกับประเด็นที่จะให้ผู้ฟังรับเป็นข้อคิด และเป็นประโยชน์ทั้งที่เป็นความรู้ ประสบการณ์ ข้อมูล ปัญหา วิธีแก้ และทางออก

ผู้นำเสนอคุณบะฮะควรคำนึงถึงผู้ฟังที่มีหลายระดับ ทั้งวัยวุฒิ สติปัญญา ความรู้ ไหวพริบ ความเข้าใจด้านภาษา สมาธิ ความสนใจ ซึ่งอาจเป็นปัจจัยที่จะทำให้การนำเสนอคุณบะฮะประสบความสำเร็จหรือไม่สำเร็จ

ผู้นำเสนอคุณบะฮะควรคำนึงเรื่องเวลาที่พอเหมาะในการนำเสนอคุณบะฮะ ควรใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที นำเสนอบทนำ บทเข้าสู่เนื้อหา เนื้อหาพร้อมหลักฐาน และสรุปประเด็นสำคัญ แต่ไม่ควรคุบะฮะเกิน 30 นาที เนื่องจากผู้ฟังบางคนอาจมีภารกิจที่ต้องปฏิบัติหลังจากละหมาดวันศุกร์

4.4.3.4 สัมภาษณ์นายหม่อมตฤกริ สะเตาะ

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการศึกษาอิสลามศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยฟาฏอนี และเคาะฎิบรับเชิญในเขตอำเภอเมือง และอำเภอกรงปินังจังหวัดยะลา สัมภาษณ์เมื่อวันอังคารที่ 2 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 เวลา 16.15 น. ได้กล่าวเกี่ยวกับคุณบะฮุที่มีประสิทธิผลต่อผู้ฟังว่า

เคาะฎิบควรมองหน้าผู้ฟังและกวาดสายตาให้ทั่วขณะนำเสนอคุณบะฮุเพื่อให้ผู้ฟังรู้สึกว่าเป็นคนสำคัญในสายตาเคาะฎิบที่ได้หันมองขณะกล่าวคุณบะฮุ

เนื้อหาคุณบะฮุควรเหมาะสมกับสภาพของชุมชน โดยคำนึงถึงวัย ความรู้ อาชีพ และวิถีชีวิตของคนในชุมชน แต่ครั้งที่มีการนำเสนอคุณบะฮุ เคาะฎิบควรพิจารณาเนื้อหาที่ชุมชนให้ความสนใจ อาจเป็นเรื่องเก่าแต่สามารถปรับตามสถานการณ์ด้วยการเปรียบเทียบหรือวิเคราะห์ตามความสามารถ

ใช้ภาษามลายูกลางสำเนียงท้องถิ่นที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ หรืออาจแทรกด้วยบางประโยคเป็นภาษาไทยเพื่อให้ทุกคนสามารถนำประโยชน์จากการฟังคุณบะฮุด้วยภาษาที่ตนเองเข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้

เตรียมตัวก่อนขึ้นมิมบ์ด้วยหัวข้อ เนื้อหา ซึ่งเคาะฎิบควรวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ ในรอบสัปดาห์ หรือลำดับเรื่องราวที่คนในชุมชนให้ความสนใจ ต้องการข้อมูลเพิ่มเติม ต้องการคำตอบที่ชัดเจน ด้วยการผสมผสานกับหลักการศาสนาเพื่อการตักเตือนและสะกิดความรู้สึกผู้ฟัง

ใช้เวลาพอเหมาะ ระหว่าง 15-20 นาที แต่ละชุมชนอาจแตกต่างกันตามวิถีของคนส่วนใหญ่ตกลงกัน แต่โดยทั่วไปแล้ว คุณบะฮุน่าจะปรากฏในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งถือว่าไม่สั้นและไม่ยาวเกินไป เพราะคุณบะฮุเป็นเพียงตักเตือน ให้ความรู้และหลักการ ส่วนรายละเอียดควรศึกษาเพิ่มเติมในช่วงเวลาเรียนที่ผู้สอนและผู้ฟังมีโอกาสซักถามและสนทนาได้

คำนึงถึงประโยชน์ที่ผู้ฟังจะได้รับความรู้และบทเรียน เคาะฎิบควรเตรียมเนื้อหาที่กะทัดรัดและพอเหมาะกับเวลา เรียบเรียงประเด็นสำคัญก่อนนำเสนอเป็นอย่างดี และไม่ควรมียืดยาวจนผู้ฟังไม่สามารถสรุปได้ว่าคุณบะฮุที่ถูกนำเสนอเป็นเรื่องราวอะไร และได้อะไรบ้าง

นำเสนอด้วยปากเปล่าโดยมีเอกสารประกอบขณะนำเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการอธิบายประเด็นสำคัญ หรืออ่านจากเอกสารด้วยภาษาที่คนส่วนใหญ่เข้าใจ แต่เมื่อเทียบกันระหว่างการนำเสนอด้วยปากเปล่าและด้วยการอ่านแล้ว ผลคืออยู่ที่การนำเสนอด้วยปากเปล่า

ผู้นำเสนอคุณบะฮุต้องเป็นคนยำเกรงต่ออัลลอฮ์ ปฏิบัติกับความรู้ที่ได้ศึกษา มีจริยธรรมที่งดงาม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่คนในชุมชน มีความซื่อสัตย์ น่าเชื่อถือ อยู่ในกรอบของศาสนา และขนบธรรมเนียมประเพณีที่ไม่ขัดกับศาสนาและวิถีชุมชน

ควรทบทวนอายะฮ์อัลกุรอาน อัลหะดีษ หรือประโยคคำพูดของบรรดาอุละมาฮ์ที่เป็นภาษาอาหรับในคุณบะฮุก่อนขึ้นมิมบ์ทุกครั้ง ทั้งนี้เพื่อป้องกันการผิดพลาดขณะนำเสนอเนื้อหาด้วยหลักฐานประกอบ

4.4.4 สัมภาษณ์เคาะฆีบในจังหวัดสตูล

4.4.4.1 สัมภาษณ์นายอับดุลลอฮ์ อัลอัยยูบี

รองประธานสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดสตูล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2558 เวลา 09.40 น. เนื้อหาสัมภาษณ์พอสรุปได้ดังนี้

คุฏบะฮ์เป็นเงื่อนไขของการละหมาดวันศุกร์ มีเนื้อหาสาระที่เป็นประโยชน์แก่ผู้ร่วมละหมาดทั้งเรื่องศาสนาและวิถีดำเนินชีวิต ผู้ที่ตั้งใจฟังคุฏบะฮ์ย่อมได้รับประโยชน์มากมาย ผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ส่วนใหญ่ยังให้ความสนใจฟังคุฏบะฮ์ร้อยละ 70 แต่จะให้ความสนใจมากกว่าหากเนื้อหาคุฏบะฮ์เป็นเรื่องที่น่าสนใจและเกิดขึ้นในสังคมที่คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ

เคาะฆีบส่วนใหญ่ยังอ่านจากหนังสือคุฏบะฮ์ที่ถูกรวบรวมเล่มร้อยละ 60 ซึ่งมักจะใช้ภาษามลายูหรือภาษาไทยกลางที่คนส่วนใหญ่เข้าใจแต่ไม่รู้สึกลึกซึ้ง เพราะคนส่วนใหญ่สนใจฟังคุฏบะฮ์ภาษาท้องถิ่นมากกว่าภาษากลาง

เนื้อหาคุฏบะฮ์ควรเป็นเรื่องใกล้ตัว เรื่องชุมชนและสังคมมุสลิม โดยใช้เวลาประมาณ 20-25 นาที หรืออาจน้อยกว่า 20 นาทีในบางโอกาส เช่น ช่วงฤดูร้อนหรือขณะฝนตกหนัก เพราะคนส่วนใหญ่ไม่ค่อยให้ความสนใจกับการฟังเนื้อหาคุฏบะฮ์หากเคาะฆีบใช้เวลายาวเกินไป

เคาะฆีบควรมีความรู้ ความสามารถในการพูด มีทักษะในการเรียบเรียงเนื้อหา คุฏบะฮ์เป็นลำดับจนทำให้ผู้ฟังประทับใจและได้ประโยชน์จากการฟัง ควรถือโอกาสขณะนำเสนอ คุฏบะฮ์นั้นเชิญชวนให้ผู้ฟังได้รับความรู้ ความเข้าใจ สามารถปรับทัศนคติ ได้รับทางนำจากพระองค์อัลลอฮ์ ซ็ว เพราะโอกาสที่จะหาบรรดาผู้ชายในชุมชนรวมตัวที่มีสติเหมือนวันศุกร์ย่อมหายาก

แนะนำให้เคาะฆีบพัฒนาเรื่องการวางแผนในการนำเสนอคุฏบะฮ์ เนื้อหาที่มีความทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ มีการเตรียมตัวก่อนคุฏบะฮ์ ถึงแม้จะอ่านจากหนังสือแต่ควรแทรกด้วยเนื้อหาที่ทันสมัยที่เกิดขึ้นในปัจจุบันผสมผสานกับหลักการศาสนา ให้การชี้แนะ แก้ปัญหาแก่สังคม การแต่งกายควรเรียบร้อย สง่างาม เสียงชัดเจน มีบุคลิกภาพที่น่าชื่นชมและเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนทั้งเรื่องการปฏิบัติอามัลอิบาดะฮ์และพฤติกรรม เนื้อหาคุฏบะฮ์ไม่โจมตีปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่ควรให้คำแนะนำและเชิญชวนทำความดีละเว้นความชั่ว

4.4.4.2 สัมภาษณ์นายอับดุลมาลิก ดาเร๊ะมิน

ผู้จัดการโรงเรียนนิต้าศึกษาศาสตร์ อำเภอละงู จังหวัดสตูล และผู้นำเสนอคุฏบะฮ์รับเชิญในอำเภอละงู อำเภอกวนโดน และอำเภอเมือง สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 15 กันยายน พ.ศ. 2558 เวลา 14.00 น. เนื้อหาสัมภาษณ์พอสรุปดังนี้

คุฏบะฮ์เป็นส่วนหนึ่งของการตะอวะฮ์มวลชนที่อาจมีผลดีต่อผู้ฟังจำนวนมากที่รวมตัวในมัสญิดมีเนื้อหาที่เน้นเรื่องศาสนาผสมผสานกับวิถีชีวิตประจำวันเพื่อให้ทุกคนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการฟัง

อยากให้ทั้งเคาะฆีบและผู้ฟังเน้นการรับเนื้อหาที่ถูกนำเสนอไปใช้ให้เกิดประสิทธิผลต่อการดำเนินชีวิต เคาะฆีบควรใช้วิธีการนำเสนอที่ดีที่สุด เพราะถือโอกาสการรวมตัวของผู้ร่วมละหมาดจำนวนมากน่าจะให้สิ่งดี ๆ แก่ทุกคน

คุฏบะฮ์ไม่ได้ให้ผลแก่ผู้ฟังมากนัก เพราะโดยทั่วไปคุฏบะฮ์เป็นแค่เงื่อนไขของการละหมาดวันศุกร์ มีเคาะฆีบบางคนเท่านั้นที่ถือโอกาสช่วงเวลานั้นนำเสนอเนื้อหาคุฏบะฮ์ด้วยเนื้อหาที่

เป็นปัจจุบันและทันกับเหตุการณ์ แต่เคาะฆีบส่วนใหญ่มักจะอ่านจากหนังสือหรือไม่ก็พูดเรื่องเก่า ๆ ให้ฟัง ทำให้คุณบะฮฺไม่มีชีวิตชีวา ไม่พัฒนา ถึงแม้จะใช้ภาษาถิ่นแต่เนื้อหาไม่บ่งบอกถึงความเป็นประโยชน์มากนัก

ควรพัฒนาทักษะเคาะฆีบให้เป็นนักพูดที่มีฝีปากเยี่ยมในการคุณบะฮฺ อาจด้วยการเข้ารับการอบรมหรือศึกษาวิธีการพูดในที่สาธารณะ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดควรจัดโครงการเพิ่มทักษะแก่เคาะฆีบเป็นครั้งคราวเพื่อยกระดับและพัฒนาศักยภาพเคาะฆีบในพื้นที่ 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้

4.4.4.3 สัมภาษณ์นายอุมร์ อาเก็ม

ผู้จัดการโรงเรียนธรรมศาสตร์วิทยา ตำบลควนสตอ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล เคาะฆีบรับเชิญในอำเภอควนโดนจังหวัดสตูล สัมภาษณ์เมื่อวันจันทร์ ที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2560 เวลา 14.20 น. ได้กล่าวเกี่ยวกับคุณบะฮฺที่มีประสิทธิผลต่อผู้ฟังว่าพอสรุปว่า

การฟังคุณบะฮฺวันศุกร์เพียงอย่างเดียวมันไม่ได้ทำให้วิถีชีวิตของผู้ฟังพัฒนาอย่างก้าวกระโดด เพราะคุณบะฮฺเป็นเพียงการแนะนำ ตักเตือน ชี้แนะ โดยไม่ได้มีรายละเอียดเป็นข้อๆ ดังเนื้อหาการสอนที่มีการอธิบายแก่ผู้เรียนในชั้นเรียนที่ผู้ศึกษาสามารถสนทนา ถามและตอบกับผู้สอน แต่คุณบะฮฺวันศุกร์ผู้ฟังไม่มีโอกาสถามและตอบ เพียงแค่รับฟังเนื้อหาและรับข้อมูลจากเคาะฆีบเพียงฝ่ายเดียว

หากเนื้อหาคุณบะฮฺมีรายละเอียดที่ซับซ้อน เคาะฆีบควรใช้วิธีการนำเสนอที่ง่ายต่อการเข้าใจ ด้วยการสรุปประเด็นสำคัญ เนื้อหาที่เป็นประโยชน์พร้อมกับสามารถนำไปใช้ได้ทันที เพราะการใช้เวลาระหว่าง 15-20 นาทีในการนำเสนอคุณบะฮฺนั้นไม่เพียงพอต่อการอธิบายรายละเอียดได้ทั้งหมด ผู้ฟังควรศึกษาเพิ่มเติมหรือหาข้อมูลที่เป็นรายละเอียดจากหนังสือเพื่อให้เกิดการเข้าใจเพิ่มเติม

เคาะฆีบควรเตรียมเนื้อหาที่กะทัดรัด พอเหมาะกับผู้ฟัง โดยเน้นความเข้าใจและประโยชน์ที่จะได้รับจากการฟัง แต่ครั้งที่มีการนำเสนอคุณบะฮฺ เมื่อผู้ฟังประทับใจในเนื้อหาหมกมีเสียงพูดหลังจากละหมาดวันศุกร์ว่าคุณบะฮฺวันนี้ดีมาก ประทับใจ และปรารถนาที่จะให้มีการนำเสนอคุณบะฮฺแบบนี้เป็นประจำทุกสัปดาห์

การนำเสนอคุณบะฮฺควรใช้ภาษาและสำนวนที่ผู้ฟังทุกคนเข้าใจง่าย ชัดเจน ดังพอเหมาะ ไม่คลุมเครือ ไม่สูงและไม่ต่ำเกินไป เคาะฆีบอาจพูดเหมือนการบรรยาย แต่ไม่ควรเป็นการบรรยายโดยละเอียดเกินไป สามารถอ่านประเด็นสำคัญจากเอกสาร แต่ไม่ควรอ่านทุกประโยค เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้ฟังขาดความสนใจในเนื้อหาคุณบะฮฺ

อย่าให้ช่วงเวลาก่อนการชุมนุมของบรรดาผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ในมัสญิดทุกสัปดาห์รู้สึกผิดหวังจากการนำเสนอคุณบะฮฺโดยเคาะฆีบที่ไม่มีความรู้ ไม่มีทักษะ แสดงคุณบะฮฺที่ไร้ประสิทธิภาพและไม่เกิดประสิทธิผล เหมือนการนำเสนอคุณบะฮฺเพื่อให้บรรลุเงื่อนไขของการละหมาดวันศุกร์เท่านั้น

เคาะฆีบที่ประสบความสำเร็จในการนำเสนอคุณบะฮฺมักเตรียมตัวล่วงหน้าด้วยเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง ด้วยการนำเสนอปัญหา ทางออก และสรุปประเด็นสำคัญให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจง่าย

สังคมจะพัฒนาและรุ่งเรืองด้วยการนำเสนอและฟังคุณบะฮ์อย่างเดียวย่อมเกิดขึ้นได้ไม่ง่าย แต่ผู้ฟังคุณบะฮ์จำเป็นต้องมีพื้นฐานใช้ปัจจัยหลายอย่างควบคู่กันพร้อมกัน โดยเฉพาะด้วยการศึกษาความรู้ในแขนงต่าง ๆ และสามารถปรับตนสู่ความก้าวหน้าด้วยคุณธรรมและจริยธรรมอิสลาม

ควรใช้ภาษาในการนำเสนอคุณบะฮ์ด้วยภาษาที่ทุกคนเข้าใจ ขึ้นอยู่กับสภาพชุมชนและผู้ฟังส่วนใหญ่ที่เข้าใจภาษาใดเป็นหลัก ทั้งภาษามลายูหรือภาษาไทย หากนำเสนอคุณบะฮ์ด้วยภาษามลายูควรใช้ภาษากลางสำเนียงถิ่นและแทรกบางประโยคด้วยภาษาไทยเพื่อให้ผู้ฟังสามารถเข้าใจมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อความกระจ่างชัดสำหรับผู้ฟังที่มีอาจเข้าใจภาษามลายูกลางได้ทั้งหมด หรืออาจนำเสนอคุณบะฮ์แรกด้วยภาษาไทย คุณบะฮ์ที่สองด้วยภาษามลายู หรืออาจสลับกันก็ได้ หรืออาจนำเสนอคุณบะฮ์แรกด้วยภาษามลายูแต่สรุปเนื้อหาในคุณบะฮ์ที่สองด้วยภาษาไทย

ข้อควรระวังสำหรับการอ่าน หีบยกหลักฐานสำหรับเคาะฎิบคือการอ่านอัลกุรอาน อัลหะดีษ ประโยคที่เป็นภาษาอาหรับหรือภาษามลายูให้ถูกต้อง แปลความหมายได้แม่นยำ วรรคตอนได้อย่างถูกต้อง

เนื่องจากการนำเสนอคุณบะฮ์เป็นนามธรรม จะเกิดประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับผู้ฟังสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตมากน้อยเพียงใด

4.4.4.4 สัมภาษณ์นายสอแหลีะ วัฒนนะ

เคาะฎิบรับเชิญเขตเทศบาลตำบล เจ๊ะบีลัง อำเภอมือเมือง มัสญิดอันศอรุสสุนนะฮ์ ครูสอนอัลกุรอานและกิตาบตามมัสญิดในเขตอำเภอมือเมือง จังหวัดสตูล สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2559 เวลา 20.20 น. ได้กล่าวพอสังเขปว่า

คุณบะฮ์เป็นความรู้ที่ผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ควรได้รับ เป็นที่น่าประทับใจเป็นอย่างยิ่งที่มุสลิมในประเทศเรามีการตื่นตัวมากขึ้น สนใจเรื่องศาสนา และสามารถพัฒนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่างต่อเนื่อง มีความสนใจที่จะฟังธรรมคำสอนศาสนาจากทุกหนทุกแห่ง ร่วมละหมาดญะมาอะฮ์ และละหมาดวันศุกร์อย่างพร้อมเพรียงกัน ด้วยความมีจิตสำนึกในความเป็นมุสลิม โดยเฉพาะในวันศุกร์ ต่างคนต่างรีบเร่งไปยังมัสญิดเพื่อรับฟังคุณบะฮ์และละหมาดวันศุกร์ คุณบะฮ์กลายเป็นสิ่งที่ดึงความสนใจคนส่วนใหญ่ทั้งในเมืองและชนบท คุณบะฮ์เป็นส่วนหนึ่งที่สามารถยกระดับความรู้ความเข้าใจและพัฒนาความเป็นอยู่ของคนในชุมชนด้วยการยึดมั่นกับหลักการศาสนา เพิ่มพูนอิหม่าน ประกอบศาสนกิจอย่างเคร่งครัด และเกิดการยำเกรงต่อพระองค์อัลลอฮ์ ﷻ

ท่านนบี ﷺ ใช้คุณบะฮ์วันศุกร์เป็นโอกาสในการสอนและแถลงการณ์แก่บรรดาเศาะหาบะฮ์ ﷺ เช่นเดียวกับทุกยุคสมัยที่บรรดาผู้นำ ผู้นำศาสนาใช้โอกาสขณะที่มีการรวมตัวของคนจำนวนมากบอกล่า ประชาสัมพันธ์ แถลงการณ์ หรือถ่ายทอดวิชาความรู้ เช่นเดียวกับคุณบะฮ์ที่เป็นโอกาสทองสำหรับทุกชุมชนที่มีคนตั้งหน้าตั้งตาปรารถนาที่จะฟังสิ่งที่ประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

ผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์มีหลากหลายทั้งวัยและความรู้ความเข้าใจ แต่เป็นสิ่งที่น่าเสียดายที่เคาะฎิบบางท่านไม่ได้คำนึงถึงทักษะการนำเสนอคุณบะฮ์ อาทิ การนำเสนอในเนื้อหาสูงเกินไป ถึงแม้เนื้อหาดีเยี่ยมแต่คนส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ บางท่านใช้ภาษาที่เข้าใจยาก ผสมกับภาษาอาหรับ ภาษาอังกฤษ หรือภาษามลายู บางท่านนำเสนอเนื้อหาบ่อยแต่ยึดยิวด้วย

ประโยคที่ไร้สาระ เคาะก๊อบควรรักษาเวลาในการนำเสนอเนื้อหาที่ไม่สั้นหรือยาวจนเกินไป ควรพูดถึงเรื่องใกล้ตัว ปัจจุบัน ทันทเหตุการณ์ รอบด้าน กะทัดรัด ใช้ประโยคน้อย ไม่ซ้ำซาก ไม่ซ้ำประโยคเดียวหลายครั้ง ใช้ภาษาที่คนส่วนใหญ่เข้าใจง่าย ถ้อยแถลงมาตรฐานคนท้องถิ่นที่พูดภาษานั้นๆ เป็นหลักในการนำเสนอคุณภาพ

เคาะก๊อบควรวางเป้าหมายสำคัญเป็นข้อๆ ที่จะให้ผู้ฟังได้รับอะไรบ้างในคุณภาพแต่ละสัปดาห์ ยกตัวอย่างเช่น คุณภาพเรื่องโทษของยาเสพติด โดยมีหัวข้อย่อยคือ ความหมายของยาเสพติด ประเภทของยาเสพติด หุ้กุมการเสพยาเสพติด อายะฮ้อลกรอานและอัลหะดีษที่เป็นหลักฐานเกี่ยวกับยาเสพติด ทัศนคติของบรรดาผู้รู้ต่อยาเสพติด ผลร้ายที่เกิดจากการเสพยาเสพติด สภาพความเป็นอยู่ของสังคมหากมีคนติดยาเสพติด และอนาคตของคนติดยาเสพติด เป็นต้น คล้ายกับการเตรียมตัวของผู้สอนก่อนเข้าสอนในห้องเรียน ที่ผู้สอนทุกท่านควรเตรียมการสอน มีแผนการสอน มีการประเมินการสอน

4.4.5 สัมภาษณ์เคาะก๊อบใน 4 อำเภอจังหวัดสงขลา

4.4.5.1 สัมภาษณ์นายอับดุลรอซัค ล่อเต๊ะ

ผู้บรรยายอิสระและผู้นำเสนอคุณภาพรับเชิญในอำเภอสะบ้าย้อย อำเภอเทพา อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 19 สิงหาคม 2558 เวลา 13.25 น. เนื้อหาสัมภาษณ์พอสรุปได้ดังนี้

คุณภาพวันศุกร์ควรเป็นคุณภาพที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ในชุมชนและสิ่งที่เกิดขึ้นกับพี่น้องมุสลิมทั่วโลก นำเสนอด้วยความรู้สึกที่มาจากใจจริง พูดเหมือนกับเล่าเรื่องที่ได้อรรถาธิบายเลือกหัวข้อเดียวเท่านั้น ไม่จำเป็นต้องยืดเยื้อ ให้สาระแก่ผู้ฟัง ควรคัดสรรประโยคคำพูดที่สั้นและกะทัดรัด โดยเน้นที่ประโยชน์ที่ผู้ฟังควรได้รับมากกว่าการอธิบายยาวเกินไป ใช้เวลาประมาณ 15-20 นาที ถือว่าพอเหมาะกับเนื้อหาที่ไม่สั้นและไม่ยาวเกินไป

เคาะก๊อบควรเตรียมตัวทุกครั้งก่อนขึ้นคุณภาพ มีความรู้และทักษะ ใช้ภาษาง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แต่งกายสุภาพเรียบร้อย มีบุคลิกเป็นที่น่านับถือและเคารพในชุมชน เป็นที่น่าเชื่อถือในคำพูดและพฤติกรรม ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้รู้สูง แต่บุคลิกภาคเป็นที่น่าเคารพยิ่ง ถึงแม้เนื้อหาเป็นวิชาการแต่ควรแปลงให้เป็นการสอนในรูปการบอกเล่าที่เข้าใจง่าย

4.4.5.2 สัมภาษณ์นายอาชี สาเกาะ

ข้าราชการบำนาญ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และผู้นำเสนอคุณภาพรับเชิญในจังหวัดสงขลา สัมภาษณ์เมื่อวันที่ 23 ตุลาคม พ.ศ. 2558 เวลา 14.00 น. เนื้อหาสัมภาษณ์พอสรุปดังนี้

คุณภาพเป็นส่วนหนึ่งของการตะอวะฮูเชิญชวนผู้ฟังจำนวนมากที่รวมตัวในทุกมัสญิดก่อนละหมาดวันศุกร์ เป็นการตะอวะฮูที่ไม่ต้องใช้เวลายาวนานนัก เพียงแค่เรียบเรียงประโยคคำพูดที่เป็นประโยชน์และเชิญชวนเรียกร้องให้ผู้ฟังหวนกลับไปสู่หนทางสัจธรรม คุณภาพก็จะเกิดประสิทธิผลต่อผู้ฟัง ส่วนประสิทธิผลที่เกิดขึ้นกับผู้ฟังมากน้อยเพียงใดนั้น สังเกตได้ง่ายคือหลังจากเสร็จสิ้นการละหมาดวันศุกร์จะมีเสียงพูดคุยระหว่างผู้ร่วมละหมาดวันศุกร์ว่า คุณภาพวันนี้ดีมาก ได้ประโยชน์

มากมาย สามารถไปใช้ได้เลย ส่วนคุณบะฮุที่ไม่มีประสิทธิผลต่อผู้ฟังก็อาจมีเสียงพูดคุยระหว่างผู้ร่วมละหมาดเช่นกันว่า คุณบะฮุวันนี้ไม่ได้เรื่อง ง่วงนอน อ่านเองก็ได้ ไม่ทันสมัย เป็นต้น

คุณบะฮุจะเกิดประสิทธิผลมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การเตรียมตัวของเคาะฎิบ ด้านการเรียบเรียงเนื้อหา ความสำคัญของเนื้อหาต่อผู้ฟัง ความทันสมัยและเหตุการณ์ของเนื้อหา การเน้นเสียงสูงต่ำ ลีลาการนำเสนอ เวลานำเสนอที่พอเหมาะ ซึ่งล้วนเป็นทักษะความสามารถของเคาะฎิบที่ต้องเตรียมพร้อมก่อนนำเสนอคุณบะฮุ ถึงแม้จะเป็นการอ่านจากเอกสารที่ถูกเตรียมไว้หรือเป็นการนำเสนอด้วยปากเปล่า แต่ที่สำคัญอยู่ที่ความตั้งใจนำเสนอและความตั้งใจฟัง

คุณบะฮุที่มีการนำเสนอด้วยการอ่านจากหนังสือหรือเอกสารมักทำให้ผู้ฟังรู้สึกง่วงและไม่ค่อยให้ความสนใจ เคาะฎิบมักก้มหน้าอ่านเนื้อหาโดยไม่สนใจว่าผู้ฟังตั้งใจหรือไม่ ไม่ได้เน้นเสียงสูงต่ำ ไม่เร้าใจ เนื่องจากอาจเป็นคุณบะฮุที่มีเนื้อหาทั่วไปที่คนส่วนใหญ่เคยฟังหรือมีพื้นฐานมากพอสมควรที่มีการนำเสนอในโอกาสต่าง ๆ ที่ไม่ใช่คุณบะฮุ

ข้อเสนอสำหรับเคาะฎิบทุกท่านคือ ควรคำนึงถึงประสิทธิผลจากการนำเสนอคุณบะฮุต่อผู้ฟัง เนื่องจากโอกาสที่จะมีคนรวมตัวเหมือนวันศุกร์ย่อมหาได้ไม่ถี่ยัก เคาะฎิบควรใส่ใจประเด็นสำคัญที่จะนำเสนอเพื่อให้ผู้ฟังได้รับประโยชน์ไม่มากก็น้อย คำนึงถึงข้อคิดที่ควรจะมีแก่ผู้ฟังที่มีความรู้และประสบการณ์ที่หลากหลายแต่ได้รับความรู้ที่เป็นจุดประกายในกระบวนการคิดที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ อย่างน้อยสัปดาห์ละหนึ่งข้อคิดยิ่งดีกว่าไปร่วมฟังคุณบะฮุแต่ไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ ทั้งสิ้น

เคาะฎิบต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องศาสนามากพอสมควร ติดตามเหตุการณ์ปัจจุบันทั้งเรื่องในประเทศและต่างประเทศ นำเสนอคุณบะฮุที่เป็นกลางไม่เอนเอียงและไม่โจมตีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่นำเรื่องไร้สาระและก่อให้เกิดปัญหาในสังคมนำเสนอในคุณบะฮุ แต่ควรนำเรื่องใกล้ตัวที่เป็นประโยชน์ที่ก่อให้เกิดความสามัคคี ปรองดอง รักใคร่ เรื่องวิถีชีวิตที่สามารถสัมผัสได้และปฏิบัติได้ทันที

สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดควรวางระบบการคัดเลือกผู้ที่จะดำรงตำแหน่งผู้บริหารมีสติ เช่น อิหม่าม เคาะฎิบ บิหลั่น ผ่านเกณฑ์มาตรฐานที่พอเหมาะกับตำแหน่งในแต่ละหมู่บ้านหรือชุมชน ได้รับการอบรม สัมมนา พัฒนาทักษะด้านการบริหารและการนำเสนอคุณบะฮุ เป็นต้น เพราะหากผู้นำศาสนามีความโดดเด่น มีทักษะและมีความสามารถในการนำพาสัปปุรุษในหมู่บ้านหรือชุมชนผ่านกระบวนการสอน การนำเสนอคุณบะฮุ การเปิดทัศนคติด้วยความรู้ที่หลากหลาย ชุมชนเหล่านั้นย่อมมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ต่างกับผู้นำที่ไม่ให้ความสนใจต่อชุมชนจนกลายเป็นชุมชนที่ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาวิถีชีวิตที่ถูกต้องตามหลักการศาสนา

4.4.5.3 สัมภาษณ์นายอับดุลหาสิม ล่าเต๊ะ

ผู้ช่วยผู้อำนวยการศูนย์ประสานงานสำนักจุฬาราชมนตรีประจำภาคใต้ สำนักจุฬาราชมนตรี สัมภาษณ์เมื่อวันอังคาร ที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2558 เวลา 07.00 น.
เนื้อหาสัมภาษณ์พอสรุปดังนี้

คุณบะฮุเป็นหนทางตะอวะฮฺมวลชนจำนวนมากที่รวมตัวในมัสญิดทุกวันศุกร์เพียงแค่การเรียกร้องด้วยเสียงอะซาน เป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่หายากในสังคมมุสลิม เพราะมีคนจำนวนมากร่วมฟัง

คำแนะนำก่อนปฏิบัติศาสนกิจทุกสัปดาห์ คุณบะฮฺควรมีบทบาทในการสร้างสังคมคุณธรรมและพัฒนาวิถีชีวิตมุสลิมเพื่อยกระดับเรื่อยไปจนเป็นที่น่าพอใจ

หากคุณบะฮฺได้รับการวางแผนตั้งแต่ก่อนการนำเสนอและนำเสนอด้วยเนื้อหาที่เป็นระบบและเป็นมาตรฐานที่ทุกคนให้ความสนใจ คุณบะฮฺย่อมเป็นสิ่งที่น่ามหัศจรรย์ในการฟื้นฟูวิถีชีวิตและปรับทัศนคติด้านความเข้าใจอีกทั้งได้รับประโยชน์ในการดำเนินชีวิตทั้งโลกนี้ตลอดไป ซึ่งบุคคลสำคัญในการนำเสนอคุณบะฮฺคือเคาะฎิบผู้ทำหน้าที่นำเสนอเนื้อหาที่แก่ผู้ฟังที่ควรมีทักษะและความสามารถในการนำเสนอที่ถูกต้องจนสามารถดึงความสนใจผู้ฟังเป็นอย่างดี

การนำเสนอคุณบะฮฺจะดีเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ที่สำคัญที่สุดคือเคาะฎิบต้องเตรียมตัวก่อนขึ้นคุณบะฮฺทุกครั้งด้วยการเลือกหัวข้อและเนื้อหาที่เหมาะสมกับสภาพผู้ร่วมละหมาดในชุมชน นำเสนอด้วยภาษาและเสียงที่มีพลัง เป็นที่น่าเชื่อถือ มีความรู้ มีความใกล้ชิดกับพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการประกอบอิบาตะฮฺ มีความจริงใจที่จะพัฒนาชุมชนด้วยศาสตร์ที่มาจากคัมภีร์อัลกุรอานและฮิสสุนนะฮฺ ยึดมั่นกับสุนนะฮฺของท่านนบี ﷺ

ผู้นำเสนอคุณบะฮฺทุกท่านควรศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะศึกษาเกี่ยวกับทักษะการพูดในที่สาธารณะด้วยการอ่านหนังสือ ฟังฝน หรือเข้ารับการอบรมระยะสั้นเพื่อให้ได้มาซึ่งวิธีการพูดที่ทรงพลัง ทักษะการนำเสนอที่มีผลต่อผู้ฟัง สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดควรจัดโครงการพัฒนาทักษะการนำเสนอคุณบะฮฺแก่บรรดาเคาะฎิบเพื่อให้การนำเสนอคุณบะฮฺมีผลดีต่อผู้ฟัง

Prince of Songkhro
Pattani Campus